

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

KRISTA JAAKONSAARI

Porin varhaiskasvatuksen perheoh- jauksen toimintamalli

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden
näkökulma

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA
YLEMPI AMK
2020

Tekijä Jaakonsaari, Krista	Julkaisun laji Opinnäytetyö, ylempi AMK	Päivämäärä Lokakuu 2020
	Sivumäärä 53	Julkaisun kieli Suomi
Julkaisun nimi Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulma.		
Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi ylempi AMK		
Tiivistelmä Tämän kehittämistehtävän tavoitteena oli kehittää Porin kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmasta. Perheohjaus palvelisi varhaiskasvatuksen piirissä olevia perheitä. Työmuodon tarkoitus on tukea vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Tutkimuksellisen kehittämistyöni aiheena oli varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulma perheohjauksen toimintamallista. Kehitin perheohjauksen toimintamallin, mikä palvelisi myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden työtä sekä vastaisi perheiden tarpeisiin. Tietoperustana ensin kuvaan oman työkokemukseni tuottamaa ammatillista teoriaa. Tämän jälkeen käsittelen vanhemmaksi kasvamista, yhteistyötä vanhempien kanssa, varhaiskasvatuksen perhetyötä ja perheohjausta. Esittelen kokemuksia varhaiskasvatuksen perheohjauksesta ja kerron aikaisemmista tutkimuksista ja hankkeista. Tutkimukselliseen kehittämistehtävään osallistuivat seitsemän varhaiskasvatuksen työntekijää vastaamalla kysely- ja haastattelututkimukseeni. Lisäksi käytin kehittämistyössäni menetelminä: tutkivaa selvitystyötä ja aivoriihi eli ideointipajaa. Kehittämistehtävässä käytettyjen tutkimusmenetelmien avulla sain tärkeää tietoa kehittämisen kohteesta. Nämä auttoivat minua kehittämään Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastauksista käy ilmi, että vanhemmat kaipaavat tukea eniten tavallisiin arkisiin asioihin ja lapsen kasvatukseen. Arkisilla asioilla vastaanneet tarkoittivat arjen rutiineja, ruokailu- ja nukkumisrytmiä, ruutuajan rajoittamista, rajojen asettamista lapselle, haastavia tilanteita lapsen kanssa, parisuhdeneuvontaa ja palvelujärjestelmässä toimimista. Vanhemmat hakevat varhaiskasvatuksesta tukea omalle toiminnalleen. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on perheiden hyvän arjen ja elämänhallinnan vahvistamista sekä perheiden omien voimavarojen tukemista.		
<u>Asiasanat</u> vanhemmaksi kasvamisen, yhteistyö vanhempien kanssa, perhetyö, perheohjaus		

Author Jaakonsaari, Krista	Type of Publication Master's thesis	Date October 2020
	Number of pages 53	Language of publication: Finnish
Title of publication Family guidance in early childhood education in Pori, perspective of early childhood education employees.		
Degree program Degree Programme in Social Services, Master of Social Services		
Abstract The aim for this development task is to develop a model of family guidance in early childhood education for Pori from perspective of b employees. Family guidance would serve families that are in early childhood education program. The purpose of this form of work is to support parenting on the principle of low threshold. The topic of research development work was the perspective of early childhood education employees on the family guidance operations model. I developed operating model for family guidance that would serve early childhood education employees work and meet the needs of families. As a knowledge base, I first describe the professional theory of my work. After this, I deal with growth to parenthood, cooperation with parents, family work and guidance in early childhood education. I will also present experiences of family guidance in early childhood education and inform previous research and projects. Seven early childhood education employees participated in the research development task by answering my survey and interview research. In addition, I used following methods in my development work: exploratory research and brainstorming. With the help of the research methods used in the development task, I gained important information about the object of development. This information has helped me to develop the Pori early childhood education family guidance operating model. The responses of early childhood education employees show that parents are most in need of support for ordinary everyday things and raising a child. On everyday things, respondents meant everyday routines, eating and sleeping rhythms, limiting screen time, setting boundaries for a child, challenging situations with a child, relationship counseling, and operating in a service system. Parents seek support for their own actions from early childhood education. Family guidance in early childhood education is about strengthening the good daily life and life management of families and supporting the families' own resources.		
<u>Key words</u> growth to parenthood, cooperation with parents, family work, family guidance		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TIETOPERUSTA	7
2.1 Vanhemmuuden tukemisen tarpeen näkyminen varhaiskasvatuksessa	7
2.2 Vanhemmaksi kasvaminen.....	8
2.2.1 Vanhemmuuden roolit.....	10
2.3 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa	11
2.4 Varhaiskasvatuksen perhetyö.....	13
2.4.1 Varhaiskasvatuksen perheohjaus	14
2.4.2 Tutkiva selvitystyö.....	15
2.5 Vanhemmuuden tukeminen aikaisempien tutkimusten valossa.....	17
3 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN	20
3.1 Kehittämisen kohde ja kehittämistarpeen määrittely	21
3.2 Kehittämisprosessi	22
3.3 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät.....	26
3.3.1 Aivoriihi eli ideointipaja	26
3.3.2 Kyselytutkimus varhaiskasvatuksen työntekijöille.....	28
3.3.3 Haastattelututkimus varhaiskasvatuksen työntekijöille	29
3.3.4 Kysely- ja haastattelututkimuksen aineistoa	30
3.3.5 Alkuideoinnista varhaiskasvatuksen perheohjauksen luonnokseen.....	34
4 PORIN VARHAISKASVATUKSEN PERHEOHJAUKSEN TOIMINTAMALLI	36
4.1 Toimintamallin rakenne	37
4.2 Toimintamallin prosessikuvaus.....	39
5 ARVIOINTI.....	43
5.1 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin arviointi.....	43
6 POHDINTA	45
LÄHTEET.....	49
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Vanhemmuus on nykyään enemmän julkista. Vanhemmuutta jaetaan neuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa. Näistä instituutioista vanhemmat saavat tietoa lapsen kasvatukseen, hoitoon ja kehittymiseen liittyvissä asioissa. Vanhemmat kamppailevat kaiken tiedon keskellä, mikä on hyvää, oikeaa ja riittävää vanhemmuutta. Vanhemmuuteen kuuluu epävarmuuden tunnetta tai se koetaan vaikeaksi ja raskaaksi. Vanhemmilla on tietoa yleisistä kasvatuseriaatteista, mutta ne eivät aina auta arkisissa kasvatustilanteissa. Vanhempi voi olla hyvinkin lämmin ja tietoinen kasvattaja, mutta muiden elämäntilanteiden tai väsymyksen tms. takia, vanhempi on estynyt toimimaan oikealla tavalla. Vanhemmuuden laatu heikkenee silloin kun vanhemman voimavarat ja henkinen hyvinvointi vähenevät. Yhteiskunnan pitää tukea ja löytää uusia työmuotoja vanhemmuuden tukemiseen, niin että ne vastaavat tämän ajan tarpeisiin ja sopivat nykyvanhemmille. (Kekkonen 2004, 20-21; Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009, 56, 68.)

Kehittämistyöni tavoitteena oli kehittää Porin kaupungin varhaiskasvatukseen perheohjauksen toimintamalli. Perheohjaus palvelisi varhaiskasvatuksen piirissä olevia perheitä. Työmuodon olisi tarkoitus tukea vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Kehittämistyö tehdään hankkeena, johon osallistuu minun lisäksi kaksi Sosionomi ylempi AMK tutkinnon opiskelijaa Marika Lehto ja Susanna Pöysti. He tekevät omasta näkökulmastaan kehittämistyönsä. Minun kehittämistyöni näkökulma on varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulma perheohjauksen toimintamallista. Kehittämiskysymysten 1. minkälaisiin asioihin varhaiskasvatuksen perheiden vanhemmat kaipaavat tukea? 2. Mitä perheohjauksen tulisi olla ja miten sitä tulisi tehdä? 3. Miten perheohjauksen toimintamalli tukee varhaiskasvatuksen henkilökunnan työtä? avulla pyrittiin kehittämään perheohjauksen toimintamalli.

Toimintamalli tukee myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden työtä sekä vastaisi perheiden tarpeisiin. Perheiden moninaiset arjen haasteet; kasvatuskäytännöt, arjen hallinta, oma jaksaminen ja pari- ja perhesuhteiden ongelmat ovat tulleet varhaiskasvatuksen työntekijöiden arkeen lapsen kasvuun ja hoitoon liittyvien asioiden rinnalle. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallilla mahdollistettaisiin perheille

matalan kynnyksen avun saaminen oikeaan aikaan ja varhaiskasvatuksen työntekijöille tukea perustyönsä rinnalle.

Kehittämistyöni tietoperustassa kuvaan oman työkokemukseni tuottamaa ammatillista teoriaa. Tämän jälkeen avaan kehittämistyöni keskeisempiä käsitteitä vanhemmaksi kasvaminen, varhaiskasvatuksen perhetyö ja perheohjaus. Esittelen kokemuksia varhaiskasvatuksen perheohjauksesta ja kerron aikaisemmista tutkimuksista ja hankkeista.

Kehittämistyöni merkittävässä osassa oli ideointipajat ja kysely- ja haastattelututkimukset. Ideointipajoissa ensin ideoimme yhdessä opiskelijakollegoiden kanssa alkuideat ja tarpeet perheohjaukselle sitten keräsin aineiston. Kysely- ja haastattelututkimuksessa varhaiskasvatuksen henkilöstö sai tuoda omia ajatuksiaan ja ideoitaan esille. Vastauksista käy ilmi, että vanhemmat kaipaavat tukea eniten tavallisiin arkisiin asioihin ja lapsen kasvatukseen. Arkisilla asioilla vastanneet tarkoittivat arjen rutiineja, ruokailu- ja nukkumisrytmiä, ruutuajan rajoittamista, rajojen asettamista lapselle, haastavia tilanteita lapsen kanssa, parisuhdeneuvontaa ja palvelujärjestelmässä toimimista. Vanhemmat hakevat varhaiskasvatuksesta tukea omalle toiminnalleen. Kysely- ja haastattelututkimuksen aineiston esittelen omana lukunaan.

Kuvaan Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin luvussa neljä rakenne- ja prosessimallina. Porin kaupungin Varhaiskasvatuspäällikkö Ritva Välimäki sekä Palveluvastaava Tiina Pennanen osallistuivat varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin arviointiin. Varhaiskasvatuksen edustajat kokivat, että kehittämistehtäväni lopputulos oli onnistunut. Sen nähtiin tukevan varhaiskasvatuksen perheitä ja työntekijöiden perustyötä.

2 TIETOPERUSTA

Tässä luvussa käsittelen kehittämistyöni tietoperustaa. Ensin kuvaan oman työkokemukseni tuottamaa ammatillista teoriaa. Tämän jälkeen avaan kehittämistyöni keskeisempiä käsitteitä, joita ovat vanhemmaksi kasvaminen, varhaiskasvatuksen perhetyö ja perheohjaus. Esittelen kokemuksia varhaiskasvatuksen perheohjauksesta ja kerron aikaisemmista tutkimuksista ja hankkeista.

2.1 Vanhemmuuden tukemisen tarpeen näkyminen varhaiskasvatuksessa

Olen aloittanut työskentelyn varhaiskasvatuksen parissa 2000-luvun vaihteessa. Näiden työkokemusvuosien pohjalta voin sanoa, että jokin on muuttunut perheiden hyvinvoinnissa ja vanhemmuudessa. Paljon keskustellaan yhteiskunnassa lapsen hyvinvoinnista ja nykyvanhemmuuden vaatimuksista, odotuksista ja vanhempien jaksamisesta. Alla kertamani asiat ovat henkilökohtaisia havaintoja, ajatuksia varhaiskasvatuksesta ja perheen tuen tarpeista. Tämä oli myös kehittämistyöni lähtökohta.

Lapsiperheiden arki on kiireistä ja kuormittavaa. Työn ja perhe-elämän yhdistäminen ja lasten erilaisten tarpeiden huomioiminen vaatii arjessa paljon. Yhteiskunta pyörii ympäri vuorokauden ja hektisyys on lisääntynyt. Nykyään tuen saaminen on pitkä prosessi. Kun perhe kertoo haluavansa apua tilanteeseensa, on siitä vielä pitkä matka konkreettiseen apuun.

Varhaiskasvatuksesta otetaan yhteyttä kiertävään konsultoivaan erityisopettajaan, jos lapsella havaitaan haasteita varhaiskasvatuksessa. Lasta pyritään tukemaan erilaisin menetelmin varhaiskasvatuksen arjessa, että hänellä olisi mahdollisimman hyvä arki varhaiskasvatuksessa. Joskus vanhemmuuden tukemisessa asiat menevät niin, ettei varhaiskasvatuksen työntekijöiden tuki riitä. Silloin perhe ohjataan omaan neuvolaan tai perheneuvolaan ja toivotaan, että perhe saa sitä kautta tarpeeksi nopeasti apua. Joissakin tapauksissa on tehtävä lastensuojeluilmoitus perheen tilanteesta.

Neuvoloihin yms. on pitkät jonot ja tarvetta olisi matalan kynnyksen avulle. Esimerkiksi perheet, jotka ovat varhaiskasvatuksen piirissä, saivat apua vanhemmuuteensa

varhaiskasvatuksen kautta. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden arkisen työn rinnalle olisi tarjolla matalankynnyksen tukea vanhemmuuteen. Tukea olisi tarjolla jo ennen kuin ongelmat ovat isoja.

Nykyvanhemmuus tarvitsee vertaistukea yhtä paljon kuin ennenkin. Omien lasten ollessa pieniä vertaistukea sai toisilta äideiltä, kun kokoonnuttiin leikkipuistoon tai mammakahvilaan. Nykyään vertaisryhmät kokoontuvat netin keskustelupalstoilla ja kasvotusten kohtaaminen on jäänyt vähemmälle. Vanhemmuuden tukemista voisi myös auttaa yhteiset ryhmät/kerhot lasten kanssa, missä vanhemmat ja lapset saavat vertaistukea toisistaan.

Varhaiskasvatuksen piirissä olevat perheet ovat avun lähellä ja avun saaminen varhaisessa vaiheessa olisi erityisen tärkeää. Perheiden moninaiset arjen haasteet; kasvatuskäytännöt, arjen hallinta, oma jaksaminen ja pari- ja perhesuhteiden ongelmat ovat tulleet varhaiskasvatuksen työntekijöiden arkeen lapsen kasvuun ja hoitoon liittyvien asioiden rinnalle. Työntekijöillä vanhemmuuden tukemiseen ja pulmien kuuntelemiseen menee yhä enemmän aikaa varhaiskasvatuksen arjessa.

2.2 Vanhemmaksi kasvaminen

Vanhemmuus on äidiksi ja isäksi tuleminen, kun lapsi syntyy tai tulee perheeseen adoption, sijoituksen yms. kautta. Elämä muuttuu kahdenkeskisestä ajasta lapsiperheen arjeksi. Omat kokemukset lapsuudesta ja omista vanhemmista tulevat merkityksellisemmiksi vanhemmuuteen kasvaessa. Vanhemmilla on vastuu lapsen hyvinvoinnista, kasvatuksesta ja kehityksestä. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www sivut 2019.)

Vanhemmuus on elinikäinen rooli ja keskeneräinen työ läpi elämän. Se syntyy lapsen ja vanhemman vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa. Ensimmäiset kokemuksensa lapsi saa vuorovaikutuksesta ollessaan äidin kohdussa. Sikiölle välittyy äänet, kosketukset, rytmit, liikkeet yms. Näiden tuntemusten kautta sikiö oppii jo kohdussa vastavuoroisuutta. Vanhemmuus on kolmoissuhde. Vanhemmuuden rooli vaatii vanhempien yhteistä sekä molempien omaa aikaa uuden roolin sisäistämiseen. Vanhemmat ovat emotionaalisessa ja fyysisessä vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa ja ottavat

erilaisia rooleja hänen tarpeensa huomioiden. Vanhempien omat kokemukset lapsuudesta ja nuoruudesta sekä omien vanhempien ja muiden läheisten aikuisten toimintatavat vaikuttavat vanhemmuuteen hyvässä ja pahassa. (Rönkkö& Rytönen 2010, 124.)

Vanhemmuudella on tärkeä rooli elämässämme, se tuottaa iloa, rakkautta, yhdessäoloa, työtä ja ristiriitaisia ajatuksia. Vanhemmuuden tuottamat tunnetilat koetaan välillä haastaviksi. Tasapainon löytäminen perheen, työn ja kaiken muun välille saa itsensä vanhempana tuntemaan riittämättömäksi. Lapsi tuo syntyessään vanhemmille paljon onnen hetkiä, mutta myös uutta ja erilaista kuormitusta. Vähäiset yöunet rasittavat arkea, sosiaalisten suhteiden hoitaminen jää vähemmälle, omien harrastusten ylläpitäminen hankaloituu ja mahdolliset taloudelliset huolet painavat. Lapsen syntymä muuttaa perhe-elämän arkea ja parisuhde-aika voi jäädä vähemmälle. Riittämättömyyden tunne voi vallita kotona tai töissä ja johtaa tyytymättömyyteen. Lapset myös yhdistävät vanhempia ja he käyttävät aikaa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi parisuhteessaan. Tutkimusten mukaan pikkulapsiperheissä riittämättömyyden tunnetta aiheuttavat asiat mm. vähäiset yöunet, taloudelliset huolet, oman ajan puute laskevat nykyhetken onnellisuuden tasoa hetkellisesti. Onnellisuuden kokemuksia, merkityksellisuuden ja tarkoituksellisuuden tunnetta ei ole pystytty mittaamaan tutkimuksilla. (Joutsenniemi& Mustonen 2013, 9, 21-23.)

Vanhemmuus on nykyään myös enemmän julkista. Vanhemmuutta jaetaan neuvolan, varhaiskasvatuksen ja koulun kanssa. Näistä instituutioista vanhemmat saavat tietoa lapsen kasvatukseen, hoitoon ja kehittymiseen liittyvissä asioissa. Vanhemmat kampailevat kaiken tiedon keskellä, mikä on hyvää, oikeaa ja riittävää vanhemmuutta. Kasvatustieto ei siirry vanhemmille sellaisenaan, vaan he suodattavat tietoa omien uskomuksiensa kautta. Uskomukset ovat yksilöiden omia, kokemuksiin perustuvia henkilökohtaisia ajatuksia arkielämästä. (Kekkonen 2004, 20-21.)

Vanhemmuus rakentuu sukupolvien ketjussa tietoisesti tai tiedostamatta, toimintatapojen, ajatusten ja perinteiden siirtymisen kautta. Lapset omaksuvat vanhemmiltaan erilaisia toimintatapoja ja ajatuksia varhaisessa lapsuudessa. Lapsuuskokemuksilla on suuri merkitys lapsen itsetuntemuksen ja maailmankuvan rakentumisessa. (Kekkonen 2004, 26.)

2.2.1 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuuden rooli on luonteeltaan sosiaalinen, koska rooli liittyy toisen ihmisen kanssa käytävään vuorovaikutukseen ja se liittyy myös ihmisen sosiaaliseen asemaan. Rooli on myös yksilöllinen, koska se on osa ihmisen persoonallisuuden kehitystä. Ihmiseen kohdistetaan odotuksia ja ne tulevat tietoisiksi rooliodotusten kautta. Esimerkiksi vanhempi odottaa lapsen käyttäytyvän oikealla tavalla, hän omilla ilmeillään, eleillään ja sanoillaan kohdistaa odotuksensa lapseen. Lapsi reagoi omalla tavallaan vanhemman odotukseen ja jää odottamaan vanhemman reaktiota omaan rooliinsa. Näin toimii vastavuoroinen rooliodotus. Ihmisen rooli on sidoksissa eri tilanteisiin ja muihin ihmisiin. (Ylitalo 2011, 9.)

Vanhemmuuden roolit kehittyvät koko ajan ja merkittävämmät vanhemmuuden roolit kehittyvät vähitellen vanhemmuuden myötä erityisesti suhteessa ja vuorovaikutuksessa lapseen. Nuoret juuri vanhemmiksi tulleet voivat kokea vanhemmuuden aluksi vaikeaksi monessa asiassa. Vanhemmuuden roolit kulkevat sukupolvelta toiselle. Vanhempana toimimisen lähtökohtana on lapsen kehitys ja hyvinvointi. Lasten tarpeet ovat yksilöllisiä ja ne vaihtelevat iän, kehityksen, temperamentin ja sukupuolen mukaan. Lapsen tarpeiden näkökulmasta vanhemman viisi pääroolia on: ”Huoltaja, Rakkauden antaja, Rajojen asettaja, Elämän opettaja ja Ihmissuhdeosaaja”. Viisi vanhemmuuden pääroolia kertoo sen, että vanhemmuus on laaja ja monimuotoinen asia. Yhteiskunnan ja perheen asiat, mahdollisuudet, odotukset, voimavarat ja uhat vaikuttavat moninaisesti vanhemmuuden toimintaan. (Koivula 2004, 77; Ylitalo 2011, 10-13.)

Vanhemmuus- tai kasvatustyyli sisältää vanhemman asenteita, jotka kohdistuvat lapseen ja näkyvät lapselle vanhemman käytöksen kautta. Vanhemmuustyyli välittyy lapselle vanhemman kasvatuskäytäntöjen kautta ja vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tunneilmastona. Vanhemman sanat, eleet, ilmeet ja yleinen ilmapiiri vuorovaikutuksessa lapsen kanssa luovat vaikutelman vanhemmuustyylistä. Vanhemmuustyylit jaetaan kolmeen tyyliin: auktoritatiivinen-, autoritaarinen- ja salliva vanhemmuustyyli. Auktoritatiivinen vanhempi keskustelee lapsensa kanssa ja huomioi lapsen yksilölliset erityispiirteet. Vanhempi vaatii sääntöjen noudattamista ja ikätasoisista käyttäytymistä. Autoritaarisella vanhemmalla on tarve kontrolloida lasta. Vanhempi ei keskustelu lapsen kanssa, vaan voi käyttää kovia ratkaisukeinoja, jos lapsi ei

mene vanhemman tahdon mukaan. Sallivan vanhemman lapsi saa itse säädellä omaa käytöstään. Salliva vanhempi ei halua kontrolloida lastaan vaan voi tuntea itsensä epävarmaksi, miten lapsen käytökseen tulisi puuttua. (Kivijärvi ym. 2009, 48-49.)

Vanhemmuuteen kuuluu epävarmuuden tunnetta tai se koetaan vaikeaksi ja raskaaksi. Vanhemmilla on tietoa yleisistä kasvatuseriaaiteista, mutta ne eivät aina auta arkisissa kasvatustilanteissa. Vanhempi voi olla hyvinkin lämmin ja tietoinen kasvattaja. Mutta muiden elämäntilanteiden tai väsymyksen tms. takia, vanhempi on estynyt toimimaan oikealla tavalla. Vanhemmuuden laatu heikkenee silloin kun vanhemman voimavarat ja henkinen hyvinvointi vähenevät. Yhteiskunnan pitää tukea ja löytää uusia työmuotoja vanhemmuuden tukemiseen, niin että ne vastaavat tämän ajan tarpeisiin ja sopivat nykyvanhemmille. (Kivijärvi ym. 2009, 56, 68.)

2.3 Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Läpi elämän tapahtuu kasvua ja kasvatusta yhteiskunnan erilaisissa virallisissa kasvatustutustuutioissa ja monissa muissa ympäristöissä. Varhaiskasvatus kuuluu formaaliin kasvatukseen eli muodolliseen kasvatukseen ja koulutuksen instituutioon. Formaalia kasvatusta ohjaavat lainsäädäntö, viralliset säädökset, valtakunnalliset opetussuunnitelmat ja näiden pohjalta määrittyvät tavoitteet ja toimintamuodot. (Nivala & Ryynänen 2019, 235.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjautuvat varhaiskasvatustilain perusteella opetushallituksen antamaan valtakunnalliseen määräykseen, jonka mukaan paikalliset suunnitelmat ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatustilain toteuttamisen keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä, henkilöstön ja huoltajien välistä yhteistyötä, monialaista yhteistyötä sekä lapsen varhaiskasvatustilain sisältöä. (Opetushallituksen www sivut 2020.)

Lapsi tuo omat kokemuksensa mukanaan, kun hän tulee varhaiskasvatustilain. Huoltajien ja lapsen väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet ovat lapsen elämäkokemuksessa merkittävässä osassa. Kasvattajien ja huoltajien yhteistyö luo turvaa ja

jatkuvuutta lapsen kasvuun. Arvostava ja tasavertainen kohtaaminen huoltajien kanssa on tärkeää ja yhteistyön tulee olla säännöllistä. Kasvattajien tulee tuntea lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä ja tarpeensa, tämä vaatii pysyviä vuorovaikutussuhteita lapsen ja kasvattajien välillä. (Opetushallituksen www sivut 2020.)

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä tuetaan jokaista lasta siten, että lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta. Tarvittaessa yhteistyötä tulee toteuttaa myös monialaisesti. (Opetushallituksen www sivut 2020.)

Lapsen huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteinen sitoutuminen yhteistyöhön on tärkeää. Tavoitteena on edistää lapsen terveellistä ja turvallista kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvatusyhteistyön tärkeitä elementtejä ovat luottamus, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Varhaiskasvatuksen henkilöstön pitää olla aloitteellisia ja aktiivisia yhteistyön aloittamisessa huoltajien kanssa. Huoltajien kanssa keskustellaan arvoista, tavoitteista ja vastuista kasvatustyöhön liittyen. Perheiden moninaisuus, lasten tarpeet, huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset otetaan huomioon yhteistyössä. Tarvittaessa esimerkiksi omana äidinkielenään muuta kieltä puhuvaa perhettä, kuullaan heitä omalla kielellä tulkin avulla. (Opetushallituksen www sivut 2020.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien keskustelut ja havainnoinnit lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Kannustavat ja myönteiset viestit lisäävät lapsen oppimista ja kehittymistä, siksi onkin tärkeää, että huoltajien kanssa vaihdetaan kuulumisia päivittäin. Yhteistyö on erityisen tärkeää, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa, vaihtaa päiväkotia tai aloittaa esikoulussa. Huoltajien kanssa laaditaan yhteistyössä lapselle varhaiskasvatussuunnitelma ja yhteistyön merkitys korostuu lapsen kehityksen ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteuttaessa. Esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista, auttaa luottamuksellinen ilmapiiri huoltajien ja henkilöstön välillä, ottamaan haastavammatkin asiat puheeksi. (Opetushallituksen www sivut 2020.)

Monialaisesta yhteistyöstä puhutaan, kun varhaiskasvatus tekee yhteistyötä neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö yleensä alkaa, kun jollakin taholla herää huoli lapsen kehityksestä ja hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Neuvolan kanssa varhaiskasvatus tekee yhteistyötä huoltajien suostumuksella esimerkiksi laajaa terveystarkastusta 4v. lapselle tehdessä, varhaiskasvatuksen henkilöstö antaa oman arvioon lapsen kehityksestä ja selviytymisestä varhaiskasvatuksessa neuvolaan. (Opetushallituksen www sivut 2020.)

Vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien yhteistyö on yhteen hiileen puhaltamista, kuuntelemista, aitoa kohtaamista ja vuorovaikutusta, jossa päämääränä on lapsen etu. Lapsen kasvua ja kehitystä tukee vanhempien ja kasvattajien toimiva yhteistyö ja se antaa myös tukea vanhempien kasvatustehtävään. (Mykkänen & Böök 2017, 59, 65.)

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lapsen osallisuuden sosiaalista perustaa. Lasten toimintaa tuetaan yhdessä ja huolehditaan, että kaikki pääsevät mukaan yhteiseen tekemiseen ja vuorovaikutukseen. Lapset saavat kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tuntevat itsensä merkityksellisiksi osana ryhmää. Yhteisen toiminnan ja vuorovaikutuksen tukemisella vahvistetaan lapsen kuulumisen tunnetta ja kuulumisen mahdollisuuksia. Lapsen toimijuutta on tärkeä vahvistaa yksilönä ja osana yhteisöä, näin he kasvavat myös yhteiskunnan jäseniksi ja toimijoiksi. (Nivala & Ryyänen 2019, 239.)

2.4 Varhaiskasvatuksen perhetyö

Varhaiskasvatuksen perhetyö tapahtuu varhaiskasvatuksen ympäristössä ja varhaiskasvatuksessa olevat perheet ovat palvelun saajina. Varhaiskasvatuksen perhetyön lähtökohtana on antaa lapsiperheiden neuvontaa, ohjausta, konkreettista apua arjen pulmatilanteisiin vanhemmuutta tukien tai lapsen kehityksen liittyvissä asioissa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27.)

Perhetyökäsite voidaan jakaa välilliseksi tai välittömäksi. Välillinen perhetyö tarkoittaa, että palvelu tai työ kohdistuu perheeseen jonkun perheen jäsenen kautta

esimerkiksi lapsen kautta. Esimerkiksi lapsen uhmakkaan käyttäytymisen tukeminen oikeilla toimintatavoilla vaikuttaa välillisesti koko perheeseen. Välillisessä perhetyössä perhe huomioidaan yhteistyötä tehden, ottamalla yhteyttä perheeseen tai perheen yksittäisen jäsenen kautta vaikuttamista perheeseen. (Uusimäki 2005, 31-33.)

Koko perhe on kohteena välittömässä perhetyössä tai kokonainen yhteisö esimerkiksi samanlaisten ongelmien kanssa kamppailevat perheet. Tämänlainen työskentely voi olla esimerkiksi vertaisryhmän pitäminen samanlaisten pulmien kanssa kamppaileville perheille. Hyvinvoinnin lisäämiseksi välittömässä perhetyössä on olennaista toiminnan ja työn kohdistaminen useaan perheeseen. (Uusimäki 2005, 31-33.)

Perhetyön lähtökohtana on arkinen ja matalankynnyksen profiili perheissä. Se tukee arjessa selviytymistä, rohkaisee elämään ja auttaa sietämään elämän erilaisia asioita. Perhetyö luo uskoa ja luottamusta elämässä selviytymiseen. Lähtökohtana on ilon ja toivon tuottaminen. Perhetyön ja perhepalvelun tuella taataan parempi huomina perheille. (Uusimäki 2005, 40-41.)

2.4.1 Varhaiskasvatuksen perheohjaus

Perheiden kanssa tehtävää työtä voidaan jaotella sen mukaan, onko kyse perhetyöstä vai perhepalvelusta. Perhetyö on tavoitteellista ja suunnitelmallista. Perheen elämään puuttuu ulkopuolinen (työntekijä) tietoisesti ja pyrkii vaikuttamaan perheen elämään. Perhetyössä työntekijän rooli on olla aktiivinen ja hänellä voi olla lain ja asetusten määrittämiä velvoitteita, mitkä määrittävät tehtävää työtä. Perhe ohjataan palveluun tai voidaan velvoittaa siihen. Perheen kanssa toimitaan yhteistyössä, määritetään yhdessä, mihin perhetyöllä pyritään. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.)

Näen kuitenkin varhaiskasvatuksen perheohjauksen ennen kaikkea perhepalveluna. Tässä kehittämistyössä varhaiskasvatuksen perheohjaus näyttää perhepalveluna eikä perhetyönä. Perhepalvelussa perheet itse hakeutuvat palveluihin tai varhaiskasvatuksen henkilökunnan vinkkaamana ja perheet määrittävät itse palvelun tarpeitaan ja käyttöönsä. Perhepalvelussa keskeistä on yhdessä toimimisen ajatukset, erilaiset vertaistuen muodot ja vanhempien omien voimavarojen tukeminen. Perhepalvelu edistää

perheen hyvinvointia, mutta ei ole välttämätöntä hyvinvoinnille ja sen tarkoituksena on antaa perheelle jotakin lisää heidän arkeensa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.)

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on matalan kynnyksen ohjausta yhteistyössä vanhempien, varhaiskasvatuksen henkilöstön ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa ja ennaltaehkäisevää työtä perheiden tukemiseksi. Perheen tilanteesta riippuen työ voi muuttua matkalla perhepalvelusta perhetyöksi. Esimerkiksi perheohjaaja huomaa perheessä tapahtuneen asioita, mitkä eivät enää kuulu ennaltaehkäisevään perhepalveluun. Perheohjaajan on virkansa puolesta ohjattava perhe oikean tuen piiriin. (Hämeenkyrön www sivut 2020; Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä, Virolainen 2012, 70.)

Varhaiskasvatuksen henkilöstön perustyön osana on olla yhteydessä vanhempiin, vanhempaintapaamisten järjestäminen lasten asioissa ja yhteistyö perheen ja muiden perhettä auttavien tahojen kanssa. Ennaltaehkäisevän perheohjauksen tarkoituksena on lisätä ja ylläpitää perheiden hyvinvointia sekä vähentää perheiden pulmien syntymistä tai kasvamista isommiksi. Ennaltaehkäisevä perheohjaus on varhaisenpuuttumisen työmuodon tarjoamaa tukea perheille ja konsultointiapua varhaiskasvatuksen henkilöstölle. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29-31.)

2.4.2 Tutkiva selvitystyö

Kehittämistoiminnan perusteluna voi olla erilaiset kartoitukset ja jäsenyykset kehitettävästä kohteesta, jotka yleensä toteutetaan yhtenä kehittämisprosessin osana. Dokumenttianalyysin avulla pyritään tekemään päätelmiä kirjallisessa muodossa olevasta aineistosta esimerkiksi www-sivut, lehtiartikkelit ja kaikki kehitettävästä asiasta kirjoitettu, puhuttu tai kuvattu materiaali. Dokumenttianalyysi lisää informaatioarvoa, selkeyttä aineistoon sekä johtopäätösten luotettavuutta ja kehittämisen kohteena oleva asia esiintyy luonnollisessa ympäristössään. Varhaiskasvatuksen perheohjaukselle oli vaikea löytää selkeää määritelmää, siksi olen analysoinut kuuden kunnan varhaiskasvatuksen perheohjausta. (Toikko & Rantanen 2009, 72-73; Ojasalo ym. 2014, 136.)

Tutkin kuuden kunnan varhaiskasvatuksen tai sosiaalitoimen internetsivuja, löytääkseni tietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta. Olin yhteydessä sähköpostilla useamman Suomen kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjaajiin. Sähköpostin välityksellä sain kahdesta kaupungista vapaasti kirjoitettua tietoa kaupungin perheohjauksen toimintamallista ja siitä, miten se on lähtenyt käyntiin ja koetaanko varhaiskasvatuksen perheohjaus tarpeelliseksi yms.

Kunnissa, missä varhaiskasvatuksen perheohjaajan mallia toteutetaan ovat sen kehittäjät työskennelleet usean vuoden ajan varhaiskasvatuksen kentällä. Hyvä kentän tuntemus auttaa monitahoisessa perheohjaajan työssä. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallit on useammassa kunnassa käynnistetty hanketyönä ja sen jälkeen vakinaistettu työtapa. Perheohjaus tukee vanhemmuuden vahvistumista ja perheen voimavarojen lisääntymistä. Perheohjaus auttaa vanhempia lasten kasvatuksessa, vanhemmuuteen ja parisuhteeseen liittyvissä huolissa. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää työtä lasten ja perheiden parhaaksi. Perheet saavat avun pulmiinsa mahdollisemman varhaisessa vaiheessa, kun pulmat ovat vielä pieniä. Näin voidaan välttyä esimerkiksi lastensuojeluasiakkuudelta. Palvelu on maksutonta varhaiskasvatuksen asiakasperheille. Perheohjaajan kanssa keskustelut käydään lähipäiväkodissa, perheohjaajien toimistolla tai joissakin kunnissa myös perheen kotona. Perheohjaaja vetävät myös erilaisia vanhempain- ja vertaistukiryhmiä, osallistuvat lapsen ja perheen palavereihin (vasut) ja kertovat työstään vanhempainilloissa. (Talentia lehti 2019; Joensuun www sivut; Loimaan www sivut; Lempäälän www sivut.)

Varhaiskasvatuksen perheohjaajat pitivät itse tärkeänä verkostoitumista yli maakuntarajojen toisten kuntien perheohjaajien kanssa. Tutustuminen toisiin, yhteinen jakaminen ja vertaistuki on työn tekemisen kannalta tärkeää. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen markkinointi koettiin haasteeksi, vaikka toiminta olisi ollutkin jo vakiintunut. Joka toimintakauden alussa markkinointityötä tehdään päiväkodeissa, koska perheet vaihtuvat. Varhaiskasvatuksen henkilökunnan tietämys perheohjauksen työmuodosta edesauttaa perheiden pääsyä helpommin perheohjauksen piiriin. (Pihlajasaari sähköposti 25.5.2020.)

2.5 Vanhemmuuden tukeminen aikaisempien tutkimusten valossa

Tässä kappaleessa tarkastelen alle kouluikäisten vanhempien vanhemmuuden tukemista aikaisempien tutkimusten ja selvitysten valossa.

Vuonna 2018 SOS-Lapsikylä käynnisti kolmen kunnan ja Keski-Suomen lasten ja perheiden parhaaksi- hankkeen kanssa yhteistyön. Tavoitteena oli tukea kuntia asiakaslähtöisen lasten ja perheiden auttamistyön kehittämisessä. Kyselyjen ja haastattelujen avulla selvitettiin, minkälaista perheiden arki on, mitkä asiat kuormittavat vanhempia, mitkä asiat antavat voimaa arkeen. Lisäksi selvitettiin, mitkä tekijät vanhempien näkökulmasta edesauttavat, että tuen piiriin hakeutuisella on matala kynnyks. Selvitysten tuloksista tuli samanlaisia asioita esille kuin itse olen havainnoinut työssäni varhaiskasvatuksessa. Työn ja perhe-elämän yhdistäminen koettiin haasteelliseksi, koettiin väsymystä ja parisuhteen hoitaminen jäi vähälle. Vanhemmat kokivat avun hakemisen tai saamisen vaikeaksi myös arkisissa asioissa, lapsen hoitoon, väsymykseen, arjen tilanteisiin, parisuhdeasioihin, lapsen käytökseen tai uniongelmiin liittyvissä asioissa. Vanhemmat kaipasivat enemmän samassa tilanteessa olevien perheiden vertaistukea. Selvityksen mukaan vanhemmat ottivat tuen hakemisen ensikontaktin tuttuun ammattilaiseen. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen työntekijät ovat lähellä perheitä ja heillä tulisi olla valmius ohjata perhe tuen piiriin. Tutkimuksen mukaan vanhemmat kokivat matalan kynnyksen tuen piiriin hakeutumisen helpommaksi, kun siitä kerrotaan aktiivisesti, neutraaliin sävyyn ja tuttu ammattilainen ottaa aktiivisen roolin. (Jokinen 2019.)

Stakes toteutti vuosina 2000- 2001 Vanhemmuuden aika- hankkeen, jonka tavoitteena oli selvittää ja kehittää vanhemmuutta tukevia työtapoja päivähoitossa ja neuvolassa. Tavoitteena oli tavallisten alle kouluikäisten lasten vanhempien tukemiseen löytää uusia näkökulmia. Päiväkodissa oli tavoitteena lisätä luottamuksellista yhteistyötä vanhempien kanssa. Tulevaisuuden haasteena nähtiin vanhemmuuteen kasvaminen, rajojen ja rakkauden teemat sekä vanhempien ja lasten yhteisen ajan lisäämisen. Hanke- raportissa todettiin, että vanhempien omien kysymysten ja kokemusten käsittelylle jää palveluissa liian vähän tilaa. Tärkeänä pidettiin vanhempien kokemusten tavoittamista ja perheiden omien selviytymiskeinojen vahvistamista. 2000 luvun alussa on pyritty kehittämään luottamuksellisen yhteistyön lisäämistä vanhempien ja

varhaiskasvatuksen työntekijöiden välille ja nyt ollaan siinä ajassa, että em. tulevaisuudenhaasteita tulisi kehittää. (Kekkonen2004, 3, 5, 15.)

Sateenkaari Koto ry kolmessa päiväkodissa toteutettiin Kasvuturve-projekti vuosina 2001-2003. Siihen osallistuivat päiväkodin työntekijät ja projektityöntekijät. Projektin tavoitteena oli vahvistaa vanhempien ja lasten keskinäistä vuorovaikutusta, vanhemmuuden tukemista sekä tarjota perheille oikea-aikaista tukea että tuoda palvelut tarpeeksi lähelle perheitä. Projektin kehittämiskohteena oli myös varhaiskasvatuksen perhetyön menetelmien ja laadun käyttöönotto. Perhetyö pyrittiin tuomaan perheiden yksityisyyttä kunnioittaen ja lapsen etua ajatellen varhaiskasvatuksen sisälle. (Junttila 2004,12,16.)

Kasvuturve- projektin perhetyön pariin perheet hakeutuivat erilaisista syistä. Yleisimpiä syitä hakeutua palvelun pariin oli parisuhteen kriisit, lapsiin ja vanhemmuuteen liittyvät huolet, perheväkivalta, maahanmuuttajuus, vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat sekä päiväkodin ja kodin välinen yhteistyö. (Lyyra& Salmela 2004, 20-21.)

Kasvuturve-projektin aikana toteutettiin kysely Sateenkari Kodon päiväkotien henkilökunnalle. Kyselyn avulla tutkittiin mielipiteitä kasvuturve- projektista, henkilökunnan käsityksiä ja toiveita vanhemmuuden tukemisesta. Kyselyn vastauksia verrattiin aikaisempaan kyselyyn ja miten kasvuturve- projekti vaikuttanut vanhemmuuden tukemiseen. Päiväkodin henkilökunnan mukaan työn tärkeimpiä tavoitteita oli lasten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehtiminen, vanhempien ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö, työyhteisön ilmapiirin liittyvät asiat ja oman ammattitaidon kehittäminen. (Ovaska 2004, 59.)

Suurin osa päiväkodin henkilökuntaa koki vanhemmuuden tukemisen tärkeäksi osaksi omaa työtään. Vanhemmuuden tukeminen päiväkodin henkilökunnan mukaan oli vanhempien ja perheiden auttamista, keskustelua, kuuntelemista, ohjaamista, kannustusta, opastamista ja tukevaa rinnalla kulkemista. Henkilökunnan mukaan vanhemmuuden tukemisen tarve ilmenee lapsen ja vanhemman turvallisen kontaktin puuttumisena, lapsen oireiluna ja levottomuutena sekä henkilökunta koki, että vanhemmat eivät osaa asettaa rajoja lapselleen. Vanhemmat kokevat itsensä väsyneiksi ja yksinäisiksi sekä

ovat jaksamattomia. Päiväkodin henkilökunnan mukaan vanhemmat eivät ymmärrä lapsensa tarpeita ja he ovat epävarmoja omasta kasvatustavastaan. Maahanmuuttajataustaisten perheiden vanhemmat kokevat epävarmuutta kielitaidon puutteen takia ja kulttuuriset erot aiheuttavat koti-ikävä. (Ovaska 2004, 59-60.)

Sateenkari Koto ry henkilökunta koki, että Kasvunturve-projektin aikana taito tukea vanhemmuutta oli parantunut. Perheet tarvitsevat tukea jaksamiseen ja arkiaskareihin. Tärkeimpinä tukimuotoina henkilökunta näki kasvatuksellisen tuen, keskustelut, rohkaisut, verkostopalaverit, ryhmäillat ja eteenpäin ohjaamisen. Tukimuotojen tulee henkilökunnan mielestä olla yksilöllisiä ja perhekohtaisia. Vertaistuen mahdollisuus koettiin myös tärkeäksi. Vanhemmuuden tukemisessa haastavaksi koettiin vaikeista asioista puhuminen esimerkiksi henkilökohtaisten ongelmien (parisuhde- ja alkoholiongelma) puheeksi ottaminen. Vaikeaksi koettiin myös ongelmien näkeminen sekä oikea-aikainen ja riittävän tuen määrittely. (Ovaska 2004, 60-61.)

Kasvunturve-projekti oli tehnyt myös tutkimuksen vanhempien näkökulmasta, miten vanhemmat kokevat varhaiskasvatuksen perhetyön. Oma opinnäytetyöni on varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulmasta tehty, siksi tuon esiin kasvunturve-projektin vanhempien näkökulmista pääkohdat esiin. Vanhemmat määrittelivät varhaiskasvatuksen perhetyötä kahdella eri tavalla. Perhetyö koettiin yhdessä tekemiseksi perheiden kanssa. Tämä koettiin ennaltaehkäiseväksi toiminnaksi. Ennaltaehkäisevä työ on perheen rinnalla kulkemista ja asioiden jakamista. Toisena määrittelynä vanhemmat näkivät varhaiskasvatuksen perhetyön auttamisena esimerkiksi perheen kriisissä tai ongelmassa. Painopiste oli tällöin perheiden ongelmien korjaamisessa ja perheen elämänhallinnan kohentamisessa. Vanhemmat kokivat tärkeäksi, että perhetyöntekijä kulkee perheen rinnalla ja tukee arjen asioissa keskustelemalla, ohjaamalla ja asioita selvittelemällä. (Koivula 2004, 88.)

Väitöskirjassaan Ella Sihvonen tarkastelee vanhemmuuden tukemista perhettä tukevien projektien näkökulmasta. Tutkimuksessa selvitetään miten ja miksi vanhemmuuden tukeminen nousi keskiöön perhepolitiikassa 2000-luvun alussa. Tutkimuksessa haetaan myös vastausta, mitä silloin tuetaan, kun tuetaan vanhemmuutta. Keskeisenä ajatuksena on, että vanhemmuuden tukemista tarkastelemalla tulemme tietoisemmaksi vanhemmuuteen liittyvistä odotuksista, vastuista ja velvollisuuksista. Sihvonen on

analysoinut, että vanhemmuuden tukeminen tarkoittaa vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemista, vanhempien vertaissuhteiden tai laajemman yhteisön tukemista. Sihvosen mukaan hänen tutkimissaan perheprojekteissa on kaksi erilaista tapaa, joilla vanhemmuutta voidaan tukea: yksilöllinen vanhemmuuden tukemisen tapa ja yhteisöllinen vanhemmuuden tukemisen tapa. Vanhemmuuden tukemisessa käytetään erilaisia tekniikoita: vastuullistamista, voimaannuttamista ja vanhempien oman asiantuntijuuden korostamista. Vanhemmat oppivat vahvistamaan tietoisuutta, omaa sisäistä asiantuntijuutta ja puntaroimaan lapsen kehitykseen liittyviä moninaisia asioita ja sitä kautta he saavat sidoksen hyvään vanhemmuuteen. Yhteisöllisessä vanhemmuuden tukemisen tavassa vanhempi hakee tukea omaan vanhemmuuteensa toisista vanhemmista. Tässä on tarkoituksena Sihvosen mukaan se, että vanhemmuus vahvistuu yhteisössä jaetun tiedon, kokemuksen ja vertaistuen avulla. Sihvonen esittää tutkimuksessaan myös, että lasten ja vanhempien väliset suhteet rakentuvat myös yhteiskuntaan ja sen rakenteisiin, tällöin puhutaan lasten sosialisatiosta. (Sihvonen 2020.)

3 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa käsittelen kehittämistyöni toteuttamista. Ensin kuvaan kehittämistyön kohdetta ja määrittelen kehittämistarpeen kehittämiskysymysten avulla. Tämän jälkeen avaan kehittämistyöni prosessia ja kehittämistyössä käytettyjä menetelmiä. Tämä opinnäytetyö on toteutettu tutkimuksellisenä kehittämistyönä tarveanalyysin, konstrukttiivisen tutkimuksen ja innovaatiotutkimuksen piirteitä hyödyntäen ja soveltaen.

Kehittämistyössäni on eniten tarveanalyysin piirteitä eli se perustuu systemaattiseen aineiston keräämiseen. Tarveanalyysi tuo kehittämistoiminnan visiot näkyväksi ja kehittämisen tavoite on konkreettinen esimerkiksi uusi toimintamalli organisaatioon. (Toikko & Rantanen 2009, 74-75.)

Konstrukttiivinen ja innovaatiotutkimus muistuttavat lähestymistapana paljon toisiaan. Kehittämistyössäni on myös joitakin yhtymäkohtia konstrukttiiviseen- ja innovaatiotutkimukseen. Kehittämistyöni tavoitteena on luoda uusi toimintamalli Porin

varhaiskasvatukselle ja tähän konstruktiiivinen lähestymistapa sopii hyvin. Innovaatio-
tutkimuksen piirteitä löytyy myös kehittämistyöstäni. Olen kehittämässä uutta toimin-
tamallia Porin kaupungin varhaiskasvatukseen, se ei sinänsä ole vielä innovaatio,
mutta toimintamallin mahdollinen käyttöönotto tuo kehittämistyöhöni innovaatiotut-
kimuksen piirteitä. Kehittämistyössäni olen myös käyttänyt edellä mainittujen lähes-
tymistapojen tyypillisiä kehittämistyön menetelmiä. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti
2014, 65, 83.)

3.1 Kehittämisen kohde ja kehittämistarpeen määrittely

Tarkoituksena oli kehittää Porin kaupungin varhaiskasvatukseen perheohjauksen toi-
mintamalli. Perheohjaus palvelisi varhaiskasvatuksen piirissä olevia perheitä. Työ-
muodon olisi tarkoitus tukea vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Kehit-
tämistyö tehdään hankkeena, siihen osallistuu minun lisäksi kaksi Sosionomi ylempi
AMK tutkinnon opiskelijaa Marika Lehto ja Susanna Pöysti. Jokainen opiskelija tekee
kehittämistyötä omasta näkökulmasta. Minun tutkimuksellisen kehittämistyöni ai-
heena on varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulma perheohjauksen toimintamal-
lista. Kehittämiskysymysten avulla pyrittiin kehittämään perheohjauksen toiminta-
malli, mikä tukee myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden työtä sekä vastaisi perhei-
den tarpeisiin. Kehittämiskysymykset ovat seuraavanlaiset:

1. Minkälaisiin asioihin varhaiskasvatuksen perheiden vanhemmat kaipaavat tu-
kea/ ohjausta?
2. Mitä perheohjauksen tulisi olla ja miten sitä tulisi tehdä?
3. Miten perheohjauksen toimintamalli tukee varhaiskasvatuksen henkilökunnan
työtä?

Perheiden moninaiset arjen haasteet; kasvatuskäytännöt, arjen hallinta, oma jaksami-
nen ja pari- ja perhesuhteiden ongelmat ovat tulleet varhaiskasvatuksen työntekijöiden
arkeen lapsen kasvuun ja hoitoon liittyvien asioiden rinnalle. Varhaiskasvatuksen
työntekijöillä vanhemmuuden tukemiseen ja kuuntelemiseen menee yhä enemmän ai-
kaa varhaiskasvatuksen arjessa. Varhaiskasvatuksen piirissä olevat perheet ovat avun
lähellä ja avun saaminen varhaisessa vaiheessa on erityisen tärkeää. Varhaiskasvatuk-
sen perheohjauksen toimintamallilla mahdollistettaisiin perheille matalan kynnyksen

avun saaminen oikeaan aikaan ja varhaiskasvatuksen työntekijät saivat omaan perustyönsä rinnalle tukea.

Kehittämissympäristönä tässä kehittämistutkimuksessa on varhaiskasvatus. Minun kehittämistutkimukseeni osallistuivat varhaiskasvatuksen henkilökunta vastaamalla kysely- ja haastattelututkimukseeni. Itse olin koko ajan aktiivinen toimija kehittämistehävässä. Toimin kehittämisen aktiivisena toteuttajana, keräsin tutkimukseen liittyvää aineistoa ja kartoitin tutkimuskohteen tarvetta. Perheohjauksen toimintamallin rakenteen suunnittelin yhdessä ylemmän Sosionomi AMK opiskelijoiden Marika Lehdon ja Susanna Pöystin kanssa.

3.2 Kehittämisprosessi

Kehittämistyö alkaa mielekkään kohteen löytämisestä ja alustavien kehittämistavoitteiden määrittelyllä. Kehittämistyö on joko ongelmaperusteinen tai uudistamisperusteinen. Ongelmaperustainen kehittäminen etsii ratkaisua käytännön ongelmaan tai haasteeseen esimerkiksi kehittämisen kohteena voi olla organisaation nykyinen ongelma. Uudistamisperustainen kehittäminen on uuden etsimistä esimerkiksi uuden työ-
kulttuurin kehittäminen. (Ojasalo ym. 2014, 26.)

Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin kehittämisen idea lähti omista kokemuksistani työskennellessäni yli kymmenen vuoden ajan varhaiskasvatuksessa. Kohtaan työssäni lapsia ja heidän vanhempiaan päivittäin. Näen muutoksen siinä, että perheiden pulmat ovat tulleet lähemmäksi varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Varhaiskasvatuskeskusteluissa yhä useammin lapsen asioiden rinnalla pohditaan koko perheen tilannetta.

Moniammatilliset keskustelut vanhempien kanssa ovat lisääntyneet. Vanhemmat haluavat puhuttavan enemmän vanhemmuudesta ja mikä on riittävää vanhemmuutta. Ei osata tai tiedetä, miten lasten kanssa tulisi toimia arkisissa tilanteissa. Kuinka antaa läheisyyttä, asettaa turvalliset rajat, antaa lapselle kokemus hyväksytyksi tulemisesta sellaisena kuin hän on ja mahdollistaa hyvä vuorovaikutus. Vanhemmat kokevat arjen hektisenä ja kuormittavana. Varhaiskasvatuksessa tulleen kokemuksen kautta

havaitimme tarpeen Porin kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin kehittämiseksi. Päätimme yhdistää voimamme ja kehittää varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin kolmesta eri näkökulmasta; työntekijöiden -, vanhempien -, ja avoimen päiväkodin vertaistuki näkökulmasta. Kehittämishaasteen selvityksen jälkeen, asetimme tavoitteet ja teimme suunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Suunnitteluvaiheessa olimme yhteydessä myös Porin varhaiskasvatuksen edustajaan Palveluvastaava Tiina Pennaseen ja lupa-asioissa Varhaiskasvatuksen Päällikköön Ritva Välimäkeen. Palveluvastaava Tiina Pennasen kanssa keskustelimme tulevasta kehittämistyöstä tarkemmin ja lupasin esitellä varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin heille sen ollessa arviointi kunnossa. Olen pyrkinyt olemaan raportoinnissa tarkka, huolellinen ja rehellinen. Keräämäni tiedot pysyvät luottamuksellisena ja muiden tekstejä lainatessa, olen aina merkinnyt lähteen. (Ojasalo ym.2014, 22-23,49.)

Seuraavaksi lähdin etsimään tietoa varhaiskasvatuksen perheohjauksesta. Muiden Suomen kaupunkien malleja kävin läpi ja lisätietoa sain sähköpostilla joistakin kunnista. Sain kehittämistyöni kannalta paljon tietoa kaupunkien internet sivuilta. Pieni pettymys oli, että lähetin yhdeksän kaupungin perheohjaajalle kyselyn perheohjaajan mallista ja kahdelta sain vastauksen. Kahden kunnan perheohjaajat kertoivat hyvin laajasti varhaiskasvatuksen perheohjaajan työstä. Miten työ on alkanut, miten sitä tehdään, koetaanko varhaiskasvatuksen perheohjaus tarpeelliseksi. Kehittämistyöni kannalta kahden kaupungin perheohjaajien vastaukset ja kaupunkien www sivuilta saamani tiedot olivat riittäviä, että ne auttoivat kehittämistyöni tarkentamista oikeaan suuntaan. Lisäksi hain tietoa muusta kirjoitetusta tiedosta, teoriasta ja kehittämishankkeista. Hankkimani tietoperusta auttoi kehittämistyön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Lisäksi tietoperustassa käsittelem kehittämissitehtävänäni keskeiset käsitteet: vanhemmaksi kasvaminen, varhaiskasvatuksen perhetyö ja perheohjaus. (Ojasalo ym. 2014, 23-26.)

Seuraavaksi tutustuin erilaisiin tutkimuksen ja kehittämisen lähestymistapoihin. Tutkimuksellinen kehittämistyö on uusien ideoiden, tuotteiden tai palvelujen tuottamista ja ongelmien ratkaisua. Kehittämistyössä viedään asioita käytännössä eteenpäin ja tarkoituksena on myös tuottaa uutta tietoa käytännöstä. Tämä opinnäytetyö on toteutettu tutkimuksellisena kehittämistyönä tarveanalyysin, konstruktiivisen tutkimuksen ja

innovaatiotutkimuksen piirteitä hyödyntäen ja soveltaen. (Ojasalo ym.2014, 19-20; Toikko & Rantanen 2009, 21.)

Tarveanalyysi on nykytilan kuvaus, joka perustuu systemaattiseen aineistonkeruuseen. Tarveanalyysin tiedonlähteinä ovat asian kanssa jotenkin tekemisissä olevien asiantuntijoiden ja ihmisten haastattelut ja kyselytutkimukset asiasta. Minun kehittämistyössäni näitä asiantuntijoita ovat varhaiskasvatuksen työntekijät ja muiden kuntien perheohjaajat. Saamieni aineistojen pohjalta pyrin tarkentamaan ja yksilöimään asiat, mitkä ovat keskeisempiä kehittämistyöni kannalta. (Toikko & Rantanen 2009, 73.)

Tarveanalyysissä pyritään saavuttaa erilaisia kertomuksia asiasta, mitä on tapahtunut? Tarveanalyysissa kehittämistoiminnan visiot tuodaan näkyviksi ja kehittämistavoite on konkreettinen. Tarveanalyysi perustuu systemaattiseen aineiston keräämiseen, mitä olen tehnyt erilaisilla tutkimusmenetelmillä. Tilanteen ymmärtämisen kannalta on hyvä tietää, esimerkiksi millaisia muutoksia asian ympärillä on tapahtunut viimeisen kymmenen vuoden aikana? Miten nykytilanteeseen on päädytty? Usein kehittämistyön aloittamisen taustalla on tapahtunut asioita, jotka laittavat muutoksen liikkeelle. Tarveanalyysilla hahmotetaan, mitä on tapahtumassa kehittämissympäristössä tai laajemmalla tasolla. Tarveanalyysi tuo kehittämistoiminnan visiot näkyväksi ja kehittämisen tavoite on konkreettinen esimerkiksi uusi toimintamalli organisaatioon. (Toikko & Rantanen 2009, 74-75.)

Konstruktivisen tutkimuksen ajatus löytyy myös omasta kehittämistyöstä, koska kehittämistyön tarkoituksena on luoda konkreettinen toimintamalli eli Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen malli. Uuden mallin tuottamiseen tarvitaan olemassa olevaa teoretietoa ja uutta empiiristä eli käytännöstä kerättyä tietoa. Tavoitteena on saada käytännössä havaittuun ongelmaan uudenlainen ja teoreettisesti perusteltu ratkaisu. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen mallin käyttökelpoisuus arvioitiin Porin Varhaiskasvatuksen Päällikön Ritva Välimäen ja Palveluvastaava Tiina Pennasen kanssa. Konstruktivinen lähestymistapa korostaa tutkimuksen hyödyntäjien tässä kohtaa Porin varhaiskasvatuksen edustajat ja toteuttajan eli minun välistä vuorovaikutusta. Porin varhaiskasvatuksen edustajat olivat myös aktiivisesti mukana mallin käyttöönoton arvioinnissa. (Ojasalo ym.2014, 65- 66.)

Innovaatio tarkoittaa uutta palvelua, toimintamallia tai tuotetta, jolla saadaan joko taloudellista tai muuta hyötyä organisaatiolle. Innovaatio voi olla olemassa olevan toiminnan uudistamista tai uuden asiakaslähtöisen toiminnan kehittämistä. Innovaatiosta puhutaan, kun kehitetään esimerkiksi Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen mallia ja kehittämistyön tulokset otetaan käyttöön. (Ojasalo ym.2014, 83-85.)

Seuraavassa kehittämisprosessin vaiheessa tutustuin edellä mainittujen lähestymistapojen tutkimusmenetelmiin. Kehittämistyössäni käytin menetelminä: tutkivaa selvitystyötä, aivoriihi eli ideointipajaa ja haastattelu- ja kyselytutkimusta. Määrittelen ja kuvaan käyttämäni menetelmät tässä raportissa omassa luvussaan. Kehittämisprosessin lopussa kerron menetelmien avulla syntyneestä Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen mallista. Kehittämistyön arviointia tapahtui koko prosessin ajan ja valmiin mallin arvioin yhdessä Porin Varhaiskasvatuksen Päällikön Ritva Välimäen ja Palveluvastaava Tiina Pennasen kanssa. Raportin lopussa arviointi on koottu omaksi luvukseksi.

3.3 Kehittämistyössä käytetyt menetelmät

Kehittämistyössä käytetään monia erilaisia menetelmiä, niillä saadaan kehittämistyön tueksi erilaista tietoa ja näkökulmia kehitettävästä asiasta. Käytin omassa kehittämisstyössäni menetelminä: tutkivaa selvitystyötä, aivoriihi eli ideointipajaa, ja haastattelu- ja kyselytutkimusta. Tutkivan selvitystyön tuloksia kirjasin jo aiemmin, kun määrittelin varhaiskasvatuksen perheohjausta luvussa kaksi. Oli tärkeää miettiä, millaista tietoa haluan ja mihin sitä kerättyä tietoa aion käyttää. Jotta saadaan kehittämistyöhön varmuutta, suositeltavaa on käyttää useampaa menetelmää. (Ojasalo ym.2014, 40, 104.)

3.3.1 Aivoriihi eli ideointipaja

Aivoriihi eli ideointipaja on luova ongelmanratkaisumenetelmä, jolla tuotetaan mahdollisemman paljon ideoita ryhmässä. Mitä enemmän ideoita saadaan tuotettua, sitä enemmän joukossa on toteuttamiskelpoisia ideoita. Kaikki ryhmän jäsenet ovat osallisena kehittämässä luovia ideoita turvallisessa ympäristössä. Tarkoituksena on vapaa

ideointi ja toisten ideoita voi yhdistellä toisiin ideoihin. Villit ideat auttavat ryhmää irtaantumaan tavanomaisista ratkaisumalleista. Huumorin avulla rentoutetaan tunnelmaa ja saadaan aikaiseksi hyvä ratkaisu. (Innokylän www sivut.)

Osallistujat aivoriiehen voidaan koota eri tavoin. Ryhmä voi olla sama tai se voidaan muodostaa uudelleen joka kerta. Mahdolliset uudet osallistujatkin otetaan huomioon. Ratkaistavana oleva ongelma ratkaisee, kuinka ryhmä kootaan. Ryhmään olisi hyvä ottaa ulkopuolisia osallistujia, koska he tuovat ryhmään erilaisia näkökulmia ja he haastavat ryhmän muita jäseniä eri tavalla. ((Harisalo 2011, 81.)

Käytän kehittämistyössäni aivoriihi menetelmästä nimitystä ideointipaja, koska se kuvastaa paremmin opiskelijakollegoiden kanssa pitämiämme ideointipajoja kehittämisen kohteesta. Olemme soveltaneet aivoriihimenetelmää omalla tavalla. Kehittämistyössäni aivoriihi menetelmää aloitin käyttämään jo varhaisessa vaiheessa. Kahden muun varhaiskasvatuksen työntekijän kanssa istuimme opiskelujen alussa syksyllä 2019 pohtimaan Porin varhaiskasvatuksen kehittämistä yleisellä tasolla. Useampien keskustelujen jälkeen tulimme siihen tulokseen, että meillä oli samanlaisia näkemyksiä asiasta, vanhemmuuden tukeminen varhaiskasvatuksessa tarvitsisi eniten kehittämistä tulevaisuudessa. Sovimme yhteisen tapaamisen, koska ajattelimme, että asiaa pitäisi pohtia yhdessä.

Työvälineinä meillä oli iso paperi ja kynät. Yksi meistä toimi kirjurina, mutta osallistui itse myös ideoiden tuottamiseen. Aloimme kirjaamaan isolle paperille ajatuksia ja ideoita vanhemmuuden tukemisen ja kehittämisen keinoista. Hahmoteltiin jonkinlaista työmuotoa jo tuolloin. Jokainen idea kirjattiin ylös. Ensimmäisellä kerralla ideoita tuli iso määrä ja asia jäi hautumaan jokaisen mieleen. Ensimmäisen ideointipajan jälkeen kehitettävä asia alkoi muovautumaan. Ideointipajoja oli syksyn 2019 ja kevään 2020 aikana useita ja joka kerta jatkojalostettiin ideoita. Kaikki ideat säästettiin, koska niistä saattaa olla myöhemmin hyötyä.

Porin kaupungin myöntämän tutkimusluvan jälkeen kokoonnuimme ideointipajaan ja siihen osallistui myös Porin Varhaiskasvatuksen Palveluvastaava Tiina Pennanen. Esittelimme jo aikaisemmin ideoimamme kehittämiskohteen ja työstämämme asiat ja ideat. Varhaiskasvatuksen edustajan kanssa toteutetussa ideointipajassa tuli uusia

ideoita kehitettävästä asiasta ja ne kirjattiin ylös. Myöhemmin me kolme varhaiskasvatuksen työntekijää valitsimme parhaat ideat. Päätimme kuitenkin säilyttää alkupe-
räiset ja asialliset ideat ja jättää lennokkaat ideat sivuun. Kehittämiskohde oli rajattava
heti alussa, koska muuten se olisi voinut muodostua liian laajaksi. Kehittämiskohteeksi
tuli Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli kolmesta eri näkökul-
masta. Ideointipajat meidän kolmen varhaiskasvatuksen työntekijän kesken jatkuivat
koko kehittämisprosessin ajan ja ne veivät kehittämistehtävää eteenpäin.

3.3.2 Kyselytutkimus varhaiskasvatuksen työntekijöille

Eniten käytetty tiedonkeruumenetelmä on kysely. Kyselyllä saadaan nopeasti ja tehok-
kaasti kyselyä suurelta määrältä ihmisiä monia asioita. Kyselytutkimuksessa kysely-
lomake on keskeisessä roolissa, se on suunniteltava huolellisesti. Koko tutkimuksen
onnistuminen voi riippua kyselylomakkeesta, kysytäänkö siinä oikeita asioita mielek-
källä tavalla. (Ojasalo ym.2014, 121; Vehkalahti 2014, 20.)

Kyselyjä on monenlaisia, itse käytin kehittämistyössäni sähköistä kyselyä, minkä lä-
hetin sähköpostilla pienelle osalle Porin varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Kohde-
ryhmä koostui eri-ikäisten kanssa työskentelevistä varhaiskasvatuksen ammattilai-
sista. Lähetin kyselyn varhaiskasvatusyksikön työntekijöille sekä esimiehelle. Kysei-
sessä varhaiskasvatusyksikössä on asiantuntijuutta erilaisten lapsiperheiden kanssa
työskentelystä sekä heidän arjestaan. Kysymykset muotoilin huolellisesti ja pyrin suh-
teellisen lyhyeen ja selkeään kyselylomakkeeseen.

Kyselytutkimuksessa käytin avoimia kysymyksiä. Avointen kysymysten vastaukset
antavat tarkempaa tietoa kehitettävästä asiasta ja pystyn määrittelemään helpommin,
mitä haluan kysyä. Koin jotenkin vaikeaksi antaa varhaiskasvatuksen perheohjauksen
mallista valmiita vastausvaihtoehtoja, siksi valitsin avoimet kysymykset. Kyselyloma-
ketta (LIITE 1.) oli myös helppo käyttää haastattelututkimuksen pohjana. (Vehkalahti
2014, 25.)

Kyselytutkimuksen tärkein asia on saatekirje. Kyselytutkimukseeni tein saatekirjeen
yhdessä kahden muun opiskelijakollegani kanssa. Ajattelimme, että yhtenäinen

saatekirje kehittämisen kohteesta olisi hyvä olla, vaikka jokainen tekee kyselytutkimuksen omasta näkökulmastaan. Pyrimme tekemään selkeän saatekirjeen (LIITE 2.), missä näkyy tutkimuksen perustiedot, mistä tutkimuksessa on kyse, kuka sitä tekee, miten vastaajat on valittu ja mihin tuloksia tullaan käyttämään. (Vehkalahti 2014, 47-48.)

Lähetin sähköisen kyselyn sähköpostilla kuudelle varhaiskasvatuksen työntekijälle. Lähetin heille saatekirjeen ja kyselylomakkeen huhtikuun 2020 viikolla 15. Vastausaikaa annoin kaksi viikkoa. Maailmalla vallitsevan Covid-19 pandemian takia lisäsin vastausaikaa viikolla. Vastauksia sain viisi. Määrällisesti kysymyslomakkeita en lähettänyt montaa, mutta kehittämistyötäni ajatellen sain hyviä ja monipuolisia vastauksia. Työntekijöiden vastaukset olivat laajoja ja antoivat hyvää aineistoa kehittämistyöhöni. Jotkut vastaajat kokivat, että kysymykset 5 ja 6 olivat samankaltaisia ja vastasivat vain 5 kysymykseen. Viidennessä kysymyksessä kysyttiin, mitä hyötyä perheohjauksesta olisi henkilökunnalle ja asiakasperheille. Kuudennessa kysymyksessä kysyttiin, miten perheohjaus tukisi omaa työtäsi, jos sitä olisi tarjolla omassa päiväkodissasi. Näin jälkeen päin tarkasteltuna, kysymykset ovat samankaltaisia. Jotkut vastaajista olivat vastanneet kuudenteen kysymykseen ja siinä vastauksessa syventäneet viidennen kysymyksen vastauksiaan.

Lisäksi olin yhteydessä yhdeksän kaupungin perheohjaajaan sähköpostilla, missä varhaiskasvatuksen perheohjaus toimintamalli on jo käytössä. Vapaamuotoisessa sähköpostissa esitin perheohjaajille muutaman ohjaavan kysymyksen. Miten heidän perheohjausmallinsa lähti toimimaan, mikä siinä toimii, mitä haasteita se on tuonut? Lisäksi vastaaja sai kertoa vapaamuotoisesti perheohjaajan työstä.

3.3.3 Haastattelututkimus varhaiskasvatuksen työntekijöille

Tutkimus- ja kehittämistyössä yksi suosituimmista tiedonkeruumenetelmistä on haastattelu. Haastattelulla saadaan kerättyä syvällistäkin tietoa nopeasti kehittämisen kohteesta. Tiedonkeruumenetelmä on siitä syystä hyvä valita, että se korostaa yksilöä tutkimustilanteen subjektina. Yksilö pystyy tuomaan esille itseään koskevia asioita hyvinkin vapaasti. Haastattelu on hyvä yhdistää muihin tutkimusmenetelmiin, koska

menetelmät tukevat toisiaan. Haastattelu selventää ja syventää asioita. (Ojasalo ym.2014, 106.)

Millaista tietoa tarvitaan kehittämistyön tueksi vaikuttaa siihen millaista haastattelu-menetelmää kannattaa käyttää. Käytin omista haastatteluissa samaa kysymysloma-ketta pohjana, kuin toteuttamassani kyselytutkimuksessa ja olin valmis joustamaan ky-symyksissä, jos tilanne niin vaati. Kysymyslomake auttoi saamaan faktatietoa, mitä halusin tietää haastateltavalta. Tein haastattelut vasta sen jälkeen, kun olin saanut ky-selytutkimukseni vastaukset, koska kyselyjen jälkeen osasin vastausten perusteella, kysyä haastateltavalta oikeita asioita ja saada vahvistusta joihinkin asioihin kehitettä-västä asiasta. Haastattelutilanteessa oli helppo kertoa vastaajalle lisätietoa asiasta, jos oli epäselvää. Toisen haastattelun tein puhelinhaastatteluna ja toisen kasvotusten. Puo-listrukturoitu haastatteluni sisälsi myös avoimen haastattelun elementtejä. (Ojasalo ym.2014,107-108; Vehkalahti 2014, 11.)

Maailmalla vallitsevan Covid-19 pandemian takia, jouduin hieman muuttamaan kehit-tämistehtäväni aineistonkeruusuunnitelmaa. Alustava suunnitelma oli, että haastatteli-sin 5- 6 varhaiskasvatuksen työntekijää. Haastattelut toteutin huhti-toukokuun vaihteessa 2020 siltä osin kuin oli mahdollista. Haastattelin varhaiskasvatuksen 2 työnte-kijää henkilökohtaisesti ja kirjasin itse ylös haastattelun vastaukset. En käyttänyt nauhoitusta haastatteluissa. Käytin haastattelun pohjana kaavaketta, jonka olin suunnitel-lut sähköpostikyselyyn. Haastattelut kirjoitin auki samaan word pohjaan, mihin kyse-lytutkimuksen vastauksetkin olin koonnut. En kirjoittanut sana sanalta kaikkia, vaan yleisesti niistä asioista, mistä on apua kehittämistehtävässä. Haastattelut olivat onnis-tuneita ja toivat vahvistusta asioihin, mitä olin muilla tutkimusmenetelmillä saanut ke-rättyä kehittämiskohteesta.

3.3.4 Kysely- ja haastattelututkimuksen aineistoa

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastausten kautta ilmenee konkreettisesti se, että varhaiskasvatuksen perheohjaukselle on tarvetta. Analysoinnilla pyritään löytämään yhteyksiä kehittämistehtävän teoriaan. Kysely- ja haastattelututkimuksen vastauksiin tutustumisen aloitin katselemalla ja selailemalla aineistoa. Aineiston perusteellisen

läpikäymisen jälkeen oli helpompi aloittaa aineiston analysointi. (Ojasalo ym.2014, 110, 128- 129; Vehkalahti 2014, 51.)

Aluksi luin kaikki kysely- ja haastattelututkimuksista tulleet aineistot useampaan kertaan läpi. Tämän jälkeen teemoittelin aineiston kysymyslomakkeen mukaan. Kysymyslomakkeessa oli kysytty: 1. minkälaisiin asioihin varhaiskasvatuksen perheiden vanhemmat kaipaavat tukea/ ohjausta nykypäivänä, 2. miten perheohjaus tulisi järjestää, mitä sen tulisi olla ja miten sitä pitäisi tehdä, 3. Mitä hyötyä perheohjauksesta olisi asiakasperheille ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Teemoja muodostui kolme. Tekstinkäsittelyohjelman avulla keräsin kolmen teeman alle aineistosta kaikki ne, jotka kuuluvat saman teeman alle. Haastattelututkimuksen aineiston kirjasin samaan Word-pohjaan kuin kyselytutkimuksenkin vastaukset, mutta käytin eri väriä, helpottaakseni omaa työtä. Seuraavaksi erittelin teemojen alta sen aineiston, mitkä koin olevan tärkeitä kehittämistutkimuksen kannalta. Kuitenkin säilytin kaiken aineiston, koska siihen on helppo palata analysointiprosessin aikana. Analysoin aineistoa seuraavaksi teemoittain. Joissakin kohdissa esitän myös sitaatteja työntekijöiden vastauksista nimettömänä. Nämä sitaatit olen valinnut kriittisesti ja pohtinut niiden sopivuutta laittamaani kohtaan. (Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.)

Kysyin taustatietoina vastaajien koulutusta ja työkokemusta. Kyselytutkimukseen vastanneet olivat pitkän linjan varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Vastanneilla oli työkokemusta 10- 40 vuotta varhaiskasvatuksen alalta. Kaikilla oli varhaiskasvatuksen koulutus ja osa oli lisäkouluttanut itseään esimerkiksi lastenhoitajasta varhaiskasvatuksen opettajaksi tai erityisopettajaksi.

Vastauksista käy ilmi, että vanhemmat kaipaavat tukea eniten tavallisiin arkisiin asioihin ja lapsen kasvatukseen. Arkisilla asioilla vastanneet tarkoittivat arjen rutiineja, ruokailu- ja nukkumisrytmiä, ruutuajan rajoittamista, rajojen asettamista lapselle, haastavia tilanteita lapsen kanssa, parisuhdeneuvontaa ja palvelujärjestelmässä toimimista. Vanhemmat hakevat varhaiskasvatuksesta tukea omalle toiminnalleen. Vastauksista käy ilmi myös toinen puoli, että kaikki vanhemmat eivät ymmärrä kaipaavansa keinoja tai menetelmiä ja tukea kasvatustehtävässään. Vanhempien oman roolin merkitystä ja kasvatuksen ymmärtämistä pitäisi vanhemmille avata.

Arjen rutiinien ymmärtäminen lapsiperheissä nousi esiin kaikissa vastauksissa. Vanhemmat kaipaavat tukea konkreettisiin asioihin, ruokailu- ja nukkumisrytmien opetteluun, ymmärryksen lisäämiseen esimerkiksi, miten arkirytmii vaikuttaa koko perheen hyvinvointiin. Lapselle rajojen asettaminen oli toinen, mikä nousi kaikista vastauksista keskeiseksi asiaksi, esimerkiksi ruutuajan yms. rajoittaminen ja lapsen hallitseva käyttäytyminen perheessä. Haastavat tilanteet lapsen kanssa, erityisesti niihin vanhemmat kaipaavat konkreettisia keinoja sekä vahvistusta ja rohkaisua vanhempana olemiseen.

Vastausten perusteella vanhemman ja lapsen vuorovaikutukseen kaivataan apua. Eri-tyisesti vuorovaikutuksen tärkeydestä vanhemman ja lapsen välillä pitää muistuttaa ja ohjeistaa vanhempaa, miten pienelle lapselle puhutaan hyvinä ja vaikeina hetkinä. Perushoidolliset ja arkiset asiat nousivat vastauksissa esille, mutta myös lapsen henkisestä hyvinvoinnista puhuttiin paljon ja kuinka vanhemman vuorovaikutus, kasvatustavat ja vanhemman suhtautuminen omaa lastaan kohtaa vaikuttaa lapsen henkiseen hyvinvointiin. Varhaiskasvatusta pidettiin tärkeänä väylänä perheiden kohtaamisessa. Varhaiskasvatus on perheille usein ensimmäinen taho, jonka tukea tarvitseva vanhempi kohtaa.

Vastauksista käy ilmi, että perheohjauksella on tarvetta varhaiskasvatuksen ympäristössä. Kaikki olivat yhtä mieltä siitä, että varhaiskasvatuksen perheohjaajan tulisi työskennellä päiväkodissa tai sen läheisyydessä omassa tilassaan. Perheen tilanteen vaatiessa, perheohjaaja voisi käydä perheen kotona, mutta kotona työskentely ei olisi vakiinainen käytäntö. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja olisi kaikkien tukea tarvitsevien perheiden saatavilla helposti ja se olisi matalankynnyksen apua. Perheet voisivat ottaa itse yhteyttä perheohjaajaan tai työntekijät voisivat ohjata tai ehdottaa perheohjauksen palveluja.

Vastauksissa oltiin selkeästi sitä mieltä, että varhaiskasvatuksen perheohjaaja voisi työskennellä päiväkodissa: vanhempien keskusteluapuna, havainnoimalla lasta ryhmässä, konsultoida työntekijöitä, tarvittaessa osallistua lapsen varhaiskasvatuskeskusteluun yhdessä vanhempien ja työntekijän kanssa sekä ohjata vanhempien vertaistapaamisia ja vanhemmuutta tukevia keskustelutilaisuuksia. Esimerkiksi vertaisryhmät ja vanhemmuutta tukevat keskustelutilaisuudet mahdollistaisivat jaksamisen tai muun

pulman kanssa kamppailevia vanhempia olemaan mukana ja osallisena jossakin ryhmässä. Näin mahdollisuus tutustua toisiin vanhempiin lisääntyy. Vanhemmuuden tukemiselle ei ole aikaa varhaiskasvatuspäivän aikana niin paljon kuin tarvetta olisi, koska työntekijöiden aika menee lapsiryhmän kanssa. Varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat, että perheiden asioista voidaan aina puhua, mutta pelkkä puhe ei aina riitä muutoksen tekemisessä, tässä tapauksessa perheohjaaja nähtiin myös perheen kotona näyttämässä konkreettisesti, miten joku asia menee.

Miten varhaiskasvatuksen perheohjausta pitäisi tehdä;

”kädestä pitäen neuvoa, näyttää, ohjata ja tukea”

”sen pitää olla mahdollisimman ymmärrettävää ja konkreettista”

Vastauksissa pohdittiin myös, että positiivisen pedagogiikan keinoilla olisi hyvä ohjata ja tukea vanhemmuutta. Huomioidaan vanhemmuuden onnistumiset ja pyritään löytämään vanhempien omat voimavarat ilman syyllistävä leimaa. Tarpeellisena vastauksissa koettiin, että vanhemmilla olisi perheohjaaja tukena palvelujärjestelmän sukku-loinnissa. Tukea kaivataan erityisesti silloin, jos perheellä olisi saatavilla erityisen tuen palveluita: hakemuksen täyttäminen, liitteiden hankkiminen, terapeuttien etsiminen yms. Olisi rinnalla ihminen, joka osaisi ohjata perheen oikean palvelukokonaisuuden piiriin.

Varhaiskasvatuksen työntekijät kokivat vastauksien perusteella, että perheohjaus auttaisi heidän yhteistyötään vanhempien kanssa. Perheohjaajan kanssa tehtävä yhteistyö mahdollistaisi paremman yhteistyön perheiden kanssa, jotka ovat hankalimmin tavoitettavissa yhteistyöhön. Perheohjauksen avulla saataisiin perheiden ja vanhempien erilaisista tarpeista enemmän tietoa. Vanhempien hyvinvointi auttaa lasta voimaan hyvin, hän kehittyy ja oppii paremmin. Vanhempien tukeminen oikeanlaisilla menetelmillä auttaisi lasta olemaan tasapainoisempi kotona sekä päiväkodissa. Kun lapset tulevat kuulluksi, saavat puheaikaa ja tulevat rakastetuksi kotona, silloin he kuormittavat vähemmän myös vanhempiaan. Tämä lainaus kiteyttää edellä mainitun asian.

”Kaikki hyvä sataa laariin!”

Vastaajat kokivat, että varhaiskasvatuksen henkilökunnalle jäisi enemmän aikaa oman työnsä tekemiseen eli lapsiryhmä työskentelyyn, kun perheohjaaja selvittelisi perheiden tilanteita ja asioita. Ennakoivaa perhetyötä varhaiskasvatuksen perheohjaus olisi parhaimmillaan lapsen tuen prosessit toteutuisivat paremmin, kun vanhempien avuksi olisi osoitettavissa muutakin apua kuin puhuminen. Työntekijät kokivat, että varhaiskasvatuksen perheohjaus puolittaisi arjen kuormittavuuden ja riittämättömyyden tunne vähenisi. Perheohjaaja nähtiin myös apuna vanhempainilloissa esimerkiksi luennoimassa jostakin aiheesta tai järjestämässä johonkin teemaan liittyvää vanhempaintapaamista päiväkodilla.

Vastaajien mukaan asiakasperheet hyötyisivät luotettavasta asiakassuhteesta perheohjaajan kanssa. Olisi tuttu henkilö, joka kulkee rinnalla tarvittavan ajan ja osaisi ohjata muihin palveluihin tarpeen vaatiessa. Perheet saavat konkreettista tukea esimerkiksi muutostilanteeseen, eikä pelkästään tuettaisi puhumalla. Perheet saisivat välineitä, keinoja omaan arkeensa ja sen sujuvuuteen. Kun vanhemmat, varhaiskasvatuksen työntekijät ja perheohjaaja toimivat saman suuntaisesti ja yhdessä, lapsen on helpompi olla ja kasvaa. Vanhemmat saisivat varhaisessa vaiheessa ja nopeasti tukea vanhemmuuteen. Perheohjaus voimaannuttaisi vanhemmuutta, mikä lisäisi perheiden hyvinvointia ja jopa voisi pelastaa avioliittoja sekä parisuhteita.

3.3.5 Alkuideoinnista varhaiskasvatuksen perheohjauksen luonnokseen

Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin kehittämisen idea lähti omista kokemuksistani työskennellessäni yli kymmenen vuoden ajan varhaiskasvatuksessa. Aihe nousi myös esiin keskustelussa kahden varhaiskasvatuksen opettajakollegani ja ylempi Sosionomi AMK opiskelukaverini kanssa. Kaikilla meillä oli samanlainen näkemys ja kokemus siitä, että varhaiskasvatuksessa olevien perheiden vanhemmat kaipaavat tukea ja ohjausta vanhemmuuden haasteisiin.

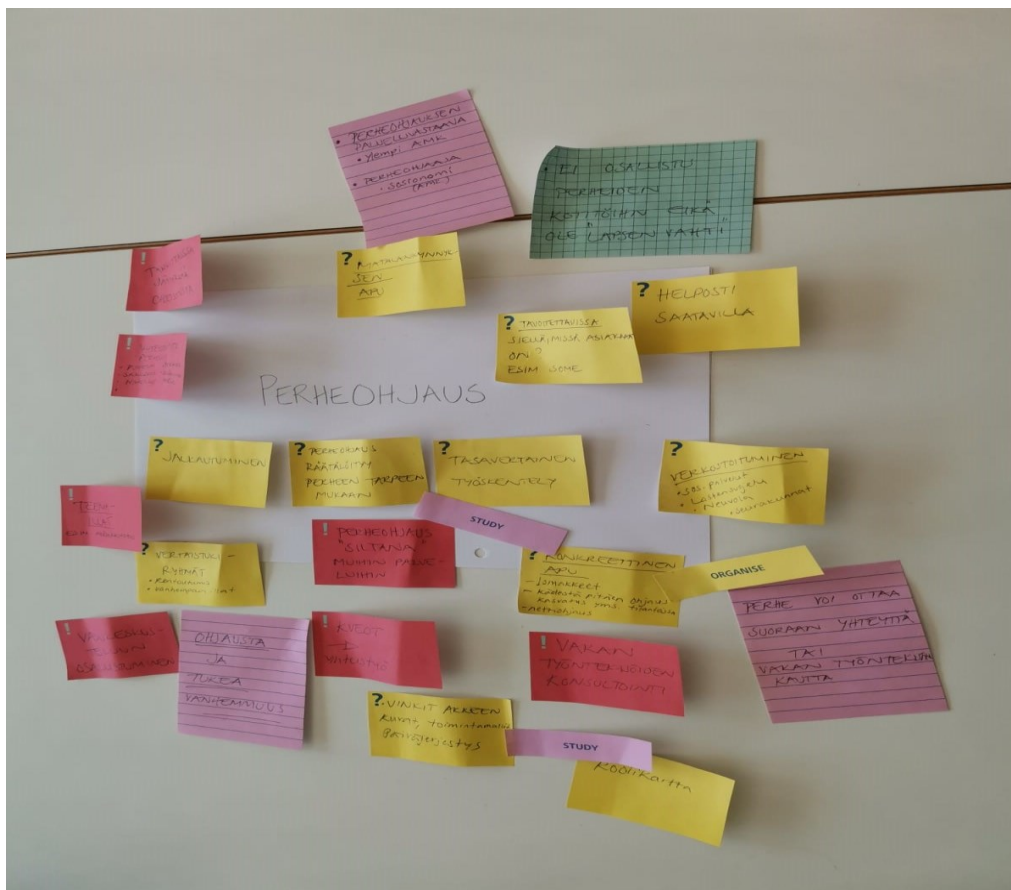
Aloimme ideoimaan mahdollista kehittämiskohdetta paperille. Kaikki ideat kirjoitettiin ylös ja tästä ensimmäisestä ideointipajasta alkoi muovautumaan kehittämistoiminnan kohde. Kehittämistoiminnan kohde jäi hautumaan mieliimme. Useamman ideointipajan jälkeen päätimme yhdistää voimamme ja kehittää varhaiskasvatuksen

perheohjauksen toimintamallin kolmesta eri näkökulmasta; työntekijöiden -, vanhempien -, ja avoimen päiväkodin vertaistuki näkökulmasta.

Yhteisen alkuideoinnin jälkeen aloin keräämään aineistoa kehittämistyötäni varten. Olen aiemmin tässä raportissa kuvannut kehittämistyössäni käyttämäni menetelmät ja niistä saatua aineistoa. Minä, Marika Lehto ja Susanna Pöysti keräsimme tahoillamme kehittämistyön omaan näkökulmaan aineistoa kevään 2020 aikana. Jokainen oli itseksensä käynyt omat keräämänsä aineistot läpi ja tehnyt niistä koosteen.

Ideointipajan, tutkivan selvitystyön, kysely- ja haastattelututkimuksilla sain vastaukset kehittämiskysymyksiin: 1. minkälaisiin asioihin varhaiskasvatuksen perheiden vanhemmat kaipaavat tukea/ ohjausta nykypäivänä, 2. miten perheohjaus tulisi järjestää, mitä sen tulisi olla ja miten sitä pitäisi tehdä, 3. Mitä hyötyä perheohjauksesta olisi asiakasperheille ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Kysely- ja haastattelututkimusten aineistoihin olin tyytyväinen ja ne kertovat hyvin varhaiskasvatuksen perheohjauksen tarpeesta työntekijöiden näkökulmasta.

Toukokuussa istuimme alas ideointipajaan. Lauantaisen ideointipajan tarkoituksena oli koota kerättyjen aineistojen pohjalta Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin luonnos. Laitoimme valkoiselle paperille otsikon perheohjaus ja sen ympärille aloimme liimaamaan lappuja. Lappuihin kirjoitettiin kerättyjen aineistojen pohjalta ideoita ja asioita, mitä perheohjauksen tulisi olla ja miten sitä tulisi tehdä. Tämän jälkeen luimme kaikki laput ja yhdistelimme samanlaisia asioita yhteen. Tässä vaiheessa tarkastelimme kriittisesti, mitä otamme toimintamallin luonnokseen mukaan. Kävimme vielä läpi jo aikaisemmin pois jätettyjä ideoita ja yhteisellä päätöksellä kehitimme toimintamallin luonnoksen. Tämän ideoinnin jälkeen kirjoitimme paperille Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen varsinaisen toimintamallin rakenteen. Lisäksi lisäsin toimintamallin rakenteen ympärille omasta kehittämisenäkökulmasta vielä asioita. Ohessa on kuva toukokuussa 2020 pidetystä ideointipajasta, missä hahmotelimme Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen luonnoksen. Varsinainen varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli työntekijöiden näkökulmasta on kuvattu seuraavassa luvussa.

Kuva 2. Ideointipajassa syntynyt varhaiskasvatuksen perheohjauksen luonnos

4 PORIN VARHAISKASVATUKSEN PERHEOHJAUKSEN TOIMINTAMALLI

Tutkimuksellisen kehittämisen tarkoitus oli kehittää Porin varhaiskasvatukseen perheohjauksen toimintamalli. Toimintamallia on tutkittu ja kehitetty kolmesta eri näkökulmasta ja oma kehittämistyöni on varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkökulmasta. Marika Lehto on tarkastellut vanhempien näkökulmasta ja Susanna Pöysti on tarkastellut avoimen päiväkodin vertaistuki näkökulmasta. Porin kaupungin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallissa on hyödynnetty kaikkien kolmen keräämiä aineistoja. Yhdessä valitsimme aineistoista keskeisemmät asiat, mitkä yhdistimme toimintamallin rakenteeseen. Minä tein varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin rakenteesta kuvion(kuva3.) eli mistä se muodostuu ja rakentuu. Lisäksi kuvasin

prosessina, miten varhaiskasvatuksen perheohjaus etenee työntekijöiden sekä perheiden kannalta ja lisäksi on kuvio (kuva 4.) prosessista kappaleen lopussa.

4.1 Toimintamallin rakenne

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen ohjausta yhteistyössä vanhempien, varhaiskasvatuksen ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Palvelu on maksutonta, lähetettä ei tarvita. Palvelun käyttämisestä ei tehdä kirjaamisia mihinkään virallisiin asiakirjoihin. Perheohjaajaan voi ottaa yhteyttä perhe itse tai varhaiskasvatuksen henkilökunta. Perheohjaaja on perheen tavattavissa lapsen varhaiskasvatusyksikössä, perheohjaajien toimitilassa tai tilanteen niin vaatiessa perheen kotona. Varhaiskasvatuksen perheohjaus ei käy perheen kotona automaattisesti. Esimerkiksi tilanteissa, missä vanhemmat tarvitsevat konkreettista ohjausta lapsen kanssa toimimisessa. Perheohjaaja voi näin käydä yhden tai kaksi kertaa ohjaamassa tilannetta, jos varhaiskasvatuksen työntekijöiden kanssa on näin sovittu. Perheohjaus voi alkaa ennen varsinaista varhaiskasvatuksen alkua. Esimerkiksi kun perhe on saanut tiedon varhaiskasvatuspaikasta, perheohjaaja voi mennä kotikäynnille perheen tilanteen niin vaatiessa esim. vanhemman jaksaminen, mielenterveysongelma tms.

Perheohjaus voi olla keskustelua, pulmatilanteissa ääneen sanoittamista ja mallintamista. Palvelu on yhdessä vanhempien kanssa räätälöityä esim. lapsen kasvuun, kehitykseen, temperamenttiin tai sairauteen liittyvissä asioissa. Tyypillisiä pulmatilanteita voi aiheuttaa lapsen kehityksessä esim. uhma. Vanhemman avioeron, epävarman vanhemmuuden tai sairauden aikana perheohjaajan kuunteleminen, tuki ja ohjaus voi olla avuksi.

Perheohjaus on käytännön keinojen ja vinkkien antamista perheiden käytettäväksi. Perheohjaajan on mahdollisuus suunnitella yhdessä vanhempien kanssa esimerkiksi lapsen ohjausta ja päiväjärjestystä helpottavia kuvia sekä erilaisia viikkokalenterimalleja.

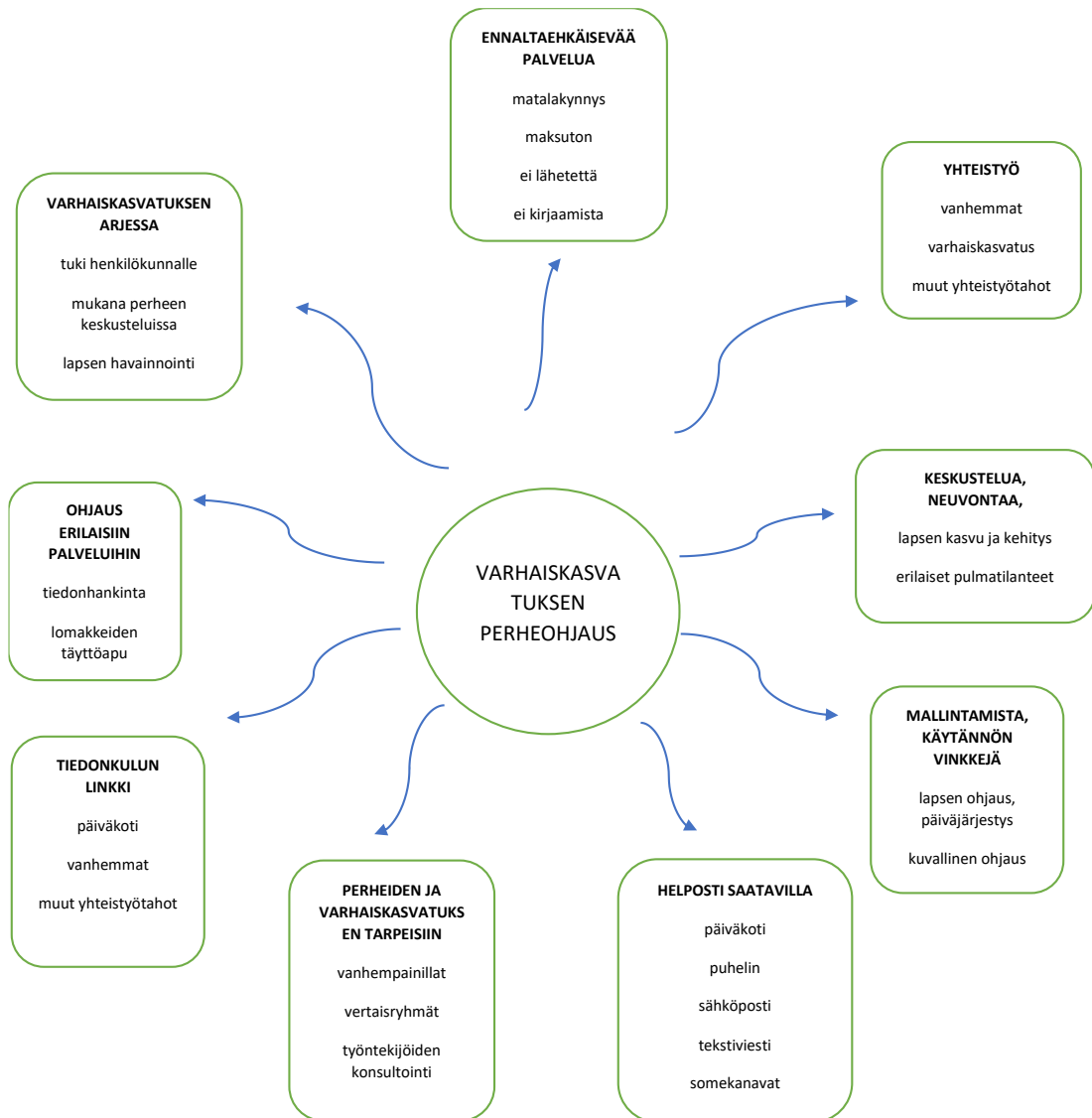
Perheohjaaja on tarvittaessa mukana päiväkodissa esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa. Perheohjaaja voi käydä vanhempainilloissa puhumassa

erilaisista lapsiperheiden arkeen liittyvistä aiheista esimerkiksi rajojen asettamisesta lapselle sekä olla varhaiskasvatuksen henkilökunnan tukena arjen työssä. Esimerkiksi perheohjaaja voi olla varhaiskasvatuksen työntekijöiden tai perheen tukena asioiden selvittelytilanteessa puolueettomana edustajana. Perheohjaaja ei työskentele lapsiryhmässä, mutta voi havainnoida lasta ryhmässä. Esimerkiksi perheohjaaja voi olla mukana varhaiskasvatuksen arjessa erilaisissa ryhmätilanteissa tai hän voi työskennellä kahden kesken lapsen kanssa. Tarpeen ryhmässä työskentelylle sekä yksilötyöskentelylle määrittelee varhaiskasvatuksen työntekijät ja vanhemmat yhteistyössä perheohjaajan kanssa. Perheohjaajan tulee olla helposti työntekijöiden ja perheiden tavoitettavissa. Varhaiskasvatuksen perheohjaajia pitää olla tarpeeksi monta esimerkiksi alueittain, jotta saavutettavuus täyttyy.

Perheohjaaja ohjaa myös vanhempien ja lasten suljettuja vertaistukiryhmiä. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja ohjaa myös varhaiskasvatuksen työntekijöiden vertaisryhmiä. Esimerkiksi aiheena voi olla varhaiskasvatuksen arkiset tilanteet ja niihin paneutuminen ja uusien toimintatapojen miettiminen tms. Perheohjaajaan voi ottaa yhteyttä tekstiviestillä, puhelimitse tai sähköpostin kautta. Sosiaalisen median kanavien käyttäminen pitäisi myös huomioida, koska asiakkaat ovat niiden kautta helposti tavoitettavissa.

Perheohjaajalta voi kysyä konsultaatiota lapsiperheiden palveluista tai omaan perhe-tilanteeseen liittyvistä asioista ilman varsinaista asiakkuutta. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja käy joka toimintakauden alussa esittäytymässä päiväkodin vanhempainiloissa ja kertoo varhaiskasvatuksen perheohjauspalvelusta sekä kiertää oman alueensa päiväkotiryhmissä tutustumassa.

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden havaittua pulmaa jonkun lapsen tai perheen kohdalla, he ovat yhteydessä perheohjaajaan ja kertovat vanhemmille yhteistyön mahdollisuudesta perheohjaajan kanssa. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen tunnettavuuden lisääminen vanhempien keskuudessa luo pohjaa sille, että vanhemmat voivat olla myös itsenäisesti ilman varhaiskasvatuksen työntekijää yhteydessä perheohjaajaan.

Kuva 3. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen rakenne kuvana

4.2 Toimintamallin prosessikuvaus

Varhaiskasvatuksen perheohjaus on perheiden hyvän arjen ja elämäntilanteen vahvistamista sekä perheiden omien voimavarojen tukemista. Asiakasohjausta on varhaiskasvatuksen työntekijöiden tekemä työ lapsen tai perheiden kanssa. Lisäksi asiakasohjausta on, kun varhaiskasvatuksen työntekijät ohjaavat perheen varhaiskasvatuksen perheohjauksen luokse. Näen varhaiskasvatuksen perheohjauksen olevan palveluohjausta ja se alkaa useamman tapaamiskerran kautta. Varhaiskasvatuksen perheohjaus lähtee perheen omasta päätöksestä tai varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perheen yhteisestä päätöksestä. Tapaamiskerroilla perheohjaaja rakentaa

luottamuksellista suhdetta ja tutustuu perheen elämäntilanteeseen. Luottamuksen kautta päästään selvittämään perheen voimavaroja, tavoitteita ja toiveita. (Suomen palveluohjausyhdistys SPO ry [www sivut.](http://www.spo.fi))

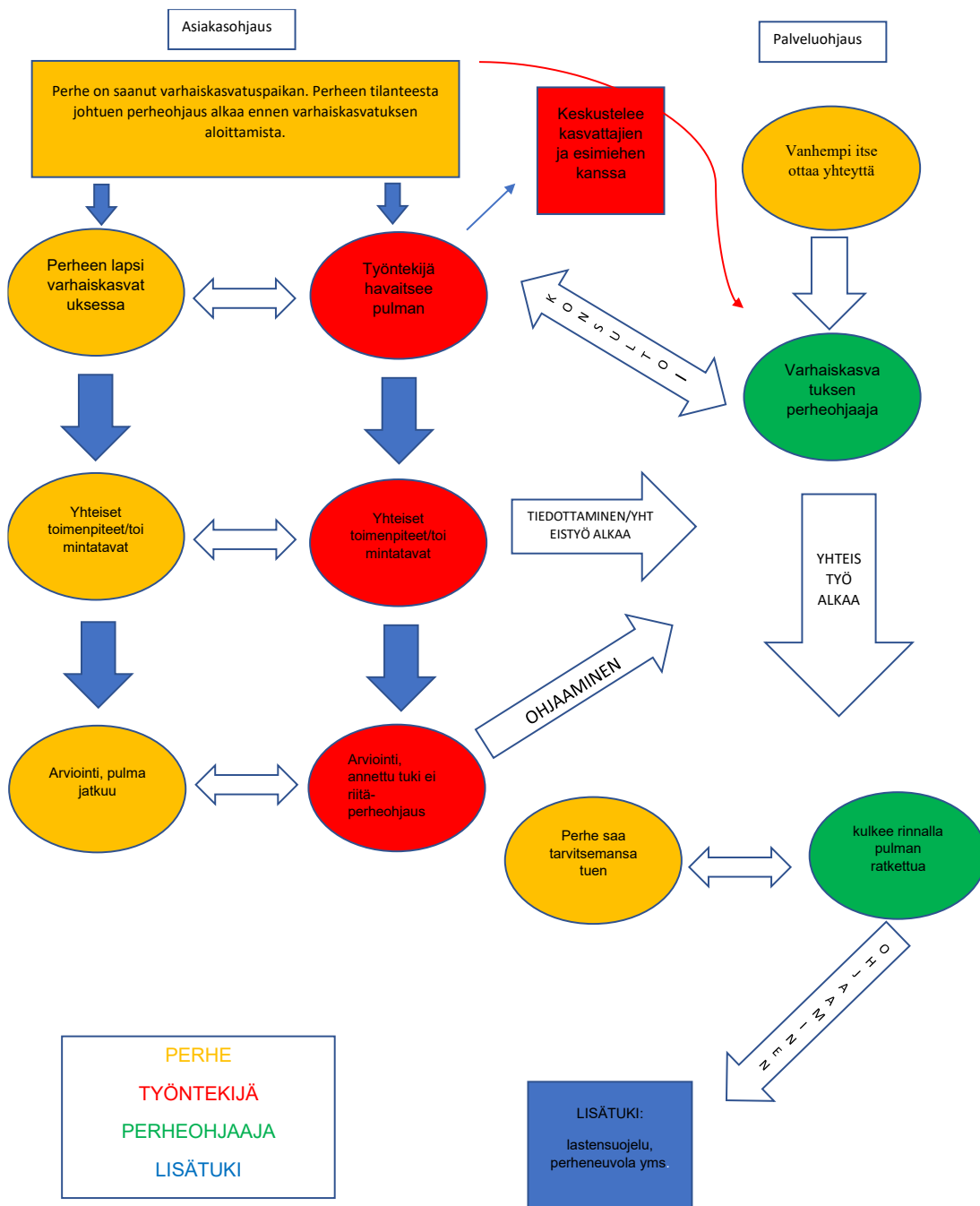
Kuvaan tässä luvussa varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin prosessikuvauksena eli esimerkin varhaiskasvatuksen arjessa eteen tulevasta tilanteesta ja miten varhaiskasvatuksen perheohjauksen kanssa yhteistyö alkaa. Prosessikuvauksessa tulee perheen ja varhaiskasvatuksen työntekijän näkökulmat esiin varhaiskasvatuksen perheohjauksesta. Prosessikuvaus tuo sen näkyväksi, miten varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja varhaiskasvatuksen perheohjauksen yhteistyö tukee perheiden hyvinvointia arkisissa tilanteissa.

Perheelle on ilmoitettu lapsen varhaiskasvatuspaikan saamisesta ja ennakkotietona varhaiskasvatuksessa on esimerkiksi vanhemman jaksaminen arjessa, mielenterveys ongelma tms. Perheohjaaja on tämänlaisissa tapauksissa henkilö, joka voi mennä käymään perheen kotona ennen kuin varsinainen varhaiskasvatus alkaa. Perheohjaajan palveluohjaus alkaa ja perheohjaaja on siltana varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perheen välillä. Tällä mahdollistetaan lapselle hyvän ja turvallisen aloituksen varhaiskasvatuksessa ja vanhempi saa myös tarvitsemansa tuen.

Toisenlainen yhteistyön aloitus on esimerkiksi, kun työntekijöillä nousee huoli jonkun lapsen tai perheen hyvinvoinnista ja varhaiskasvatuksen perheohjauksen kanssa työskentely alkaa. Päiväkodissa perheen tilanne käynnistyy, kun joku varhaiskasvatuksen työntekijä havaitsee lapsen pulman tai huoli nousee perheen/lapsen hyvinvoinnista, pulman ei tarvitse olla iso, mutta vaikeuttaa perheen arkea. Tilanteesta keskustellaan päiväkodin ryhmän kasvattajien, esimiehen, varhaiskasvatuksen erityisopettajan tai S2-opettajan kanssa. Tarvittaessa konsultoidaan varhaiskasvatuksen perheohjaajaa tilanteesta. Tämän jälkeen asia otetaan puheeksi vanhempien kanssa. Joskus vanhemmat voivat itse ottaa asian puheeksi ja tällöin varhaiskasvatuksen työntekijöiden tulee suhtautua tilanteeseen ammatillisesti. Pulmallisen asian puheeksi ottaminen voi joissakin tapauksissa riittää ja tuoda helpotuksen perheen asiaan, eikä asian käsittelyä tarvitse jatkaa.

Sen jälkeen, kun työntekijät ovat ottaneet asian puheeksi vanhempien kanssa, sovitaan yhdessä yhteiset toimenpiteet. Toimenpiteitä voi olla keskustelut, kuunteleminen, arjen ongelmatilanteissa ohjaaminen/auttaminen ja yhteisten toimintatapojen sopiminen, miten lapsen kanssa toimitaan arjen tilanteissa. Varhaiskasvatuksen työntekijät sopivat vanhempien kanssa jonkun sopivan ajanjakson, kun yhteisiä toimenpiteitä kokeillaan. Tässä vaiheessa työntekijät voivat jo kertoa varhaiskasvatuksen perheohjauksen mahdollisuudesta ja pyytävät luvan vanhemmilta, saako perheohjaaja tulla lapsen ryhmään työskentelemään yksilöllisesti lapsen kanssa. Perheohjaajaan otetaan heti yhteyttä, jos vanhemmat niin haluavat. Kokeilu ajanjakson jälkeen vanhemmat ja työntekijät arvioivat tilanteen uudelleen.

Perheen tai lapsen pulmien jatkuessa varhaiskasvatuksen työntekijöiden arkisesta tuesta huolimatta, varhaiskasvatuksen työntekijät ohjaavat perheen oman alueen varhaiskasvatuksen perheohjaajan luokse. Perheohjaaja tulee tässä vaiheessa lapsen omaan varhaiskasvatusyksikköön esimerkiksi lapsen ryhmään havainnoimaan lasta ryhmässä ja tämän jälkeen tapaa vanhemmat varhaiskasvatusyksikössä. Perheohjaaja tulee perheille tuttuun ympäristöön yhteistyön luomiseksi, näin kynnyks madaltuu avun saamisessa. Myöhemmin tapaamiset voidaan järjestää esimerkiksi perheohjaajan työtilassa vanhempien niin halutessa. Perheohjaus on varhaiskasvatuksen sisällä tapahtuvaa palvelua. Perheohjaus auttaa vanhempia lasten kasvatuksessa, vanhemmuuteen ja parisuhteeseen liittyvissä huolissa. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on ennaltaehkäisevää työtä lasten ja perheiden parhaaksi. Perheohjaaja jatkaa työskentelyä perheen kanssa pulman ollessa pieni, mutta vielä olemassa. Perheohjaaja kulkee perheen rinnalla sen aikaa, että pieni pulma on voitettu. Tavoitteena on, että perhe pystyisi jatkossa toimimaan itsenäisesti omia voimavaroja hyödyntäen. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja on velvollinen ohjaamaan perheen eteenpäin toisen tuen piiriin, esimerkiksi perheneuvola, lastensuojelu ym., jos varhaiskasvatuksen perheohjauksen tuki ei riitä.

Kuva 4. Varhaiskasvatuksen perheohjauksen prosessi kuvana

5 ARVIOINTI

5.1 Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin arviointi

Konstruktiivinen tutkimus sopi hyvin lähestymistavaksi kehittämistyölleni, sillä kehittämistehtävänä oli luoda uusi toimintamalli Porin varhaiskasvatukselle. Konstruktivisessa tutkimuksessa pyritään käytännönläheisesti luomaan uusi malli, suunnitelmatms. Uuden mallin luomiseen tarvitaan jo olemassa olevaa tietoa sekä käytännöstä kerättyä tietoa. Konstruktivisessa tutkimuksessa on myös tärkeää uuden mallin testaaminen käytännössä. Kehittämäni varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli testattiin ja arvioitiin Porin Varhaiskasvatuksen Päällikön Ritva Välimäen ja Palveluvastaavan Tiina Pennasen kanssa. Kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa sitä, että kehittämistoiminnan avulla saatu tieto on todenmukaista ja ennen kaikkea sen tulee olla hyödyllistä sekä käyttökelpoista. (Ojasalo ym.2014, 65; Toikko& Rantanen 2009, 120-121.)

Kehittämistehtäväni aiheena oli kehittää Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli. Aihe nousi omista kokemuksista työskennellessäni yli kymmenen vuoden ajan varhaiskasvatuksen opettajana. Aihe oli pyörinyt mielessäni pidemmän aikaa ja sen kehittämisen aloittaminen konkretisoitui, kun aloitin opiskelemaan ylempää ammattikorkeakoulu tutkintoa. Sain kehittämistyöni aiheeseen vahvistusta myös muilta varhaiskasvatuksen kollegoilta sekä Porin kaupungin varhaiskasvatuksen edustajilta. Kehittämistehtäväni näkökulma oli varhaiskasvatuksen työntekijöiden näkökulma perheohjauksesta. Sain kysely- ja haastattelututkimuksen avulla vastauksia kehittämiskysymyksiini. Kysely- ja haastattelututkimuksessa oli mukana varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Kehittämistehtäväni osallistujien henkilöllisyys ei tule missään kohti julki ja tieto pysyy luottamuksellisena. Muita aineistonkeruumenetelmiä kehittämistyössäni oli ideariihä eli ideointipaja sekä tutkiva selvitystyö eri kuntien varhaiskasvatuksen perheohjauksesta. Kehittämistyössä käytetyt aineistonkeruumenetelmät antoivat oikeanlaista tietoa kehitettävästä asiasta, vaikka kysely- ja haastattelututkimukset eivät olleet kovin laajat, mutta silti riittävät. Kehittämistehtävän raportoinnissa olen pyrkinyt kirjaamaan koko kehittämisprosessin läpinäkyväksi ja kirjaamaan kaikki prosessin vaiheet selkeästi, tarkasti ja rehellisesti. (Ojasalo ym. 2014, 49).

Kehittämistyötäni tehdessä olen koko sen ajan arvioinut sitä itsenäisesti sekä ohjaajan kanssa. Arvioinnin tarkoituksena on ollut suunnata kehittämistyötä oikeaan suuntaan. Loppuarviointi toteutettiin Porin Varhaiskasvatuspäällikön Ritva Välimäen ja Palveluvastaava Tiina Pennasen kanssa. Arviointitilaisuus järjestettiin Teams-palaverina. Tein omasta kehittämistyöstäni Powerpoint esityksen, missä oli kehittämistehtäväni keskeisemmät asiat: kehittämisen kohde, kehittämiskysymykset, tutkimusmenetelmät, kerätyt aineistot, toimintamallin rakenne- ja prosessikuvaus. Itselläni oli koko esityksen ajan myös kehittämistehtäväni raportti auki, jotta pystyin kertomaan vielä laajemmin kehittämistehtäväni prosessista.

Kehittämistehtäväni oli kehittää Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli. Varhaiskasvatuksen edustajat kokivat, että kehittämistehtäväni lopputulos oli onnistunut ja aineistonkeruumenetelmät olivat tuottaneet oikeanlaista tietoa kehittämisen kohteesta. Kehittämistehtävän lopputuloksen nähtiin tukevan varhaiskasvatuksen perheitä ja työntekijöiden perustyötä, mihin kuuluu myös vanhemmuuden tukeminen. Kehittämistehtävä oli toteutettu laajasti ja monipuolisesti. Siinä oli hyvin eroteltu varhaiskasvatuksen perheohjaus varsinaisesta perhetyöstä. Kehittämistyössä varhaiskasvatuksen perheohjaus näyttäytyy perhepalveluna eikä perhetyönä.

Varhaiskasvatuksen edustajien kanssa pohdittiin yhdessä vielä kotona tehtävää perheohjausta ja siitä tein täydennyksiä toimintamalliin. Varhaiskasvatuksen perheohjaaja voi käydä perheen kotona, esimerkiksi tilanteissa, missä vanhemmat tarvitsevat konkreettista ohjausta lapsen kanssa toimimisessa. Perheohjaaja voi näin käydä yhden tai kaksi kertaa ohjaamassa tilannetta, jos varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perheen kanssa on tähän ratkaisuun päädytty.

Perheohjaus voi alkaa ennen varsinaista varhaiskasvatuksen alkua. Esimerkiksi, kun perhe on saanut tiedon varhaiskasvatuspaikasta, perheohjaaja voi mennä kotikäynnille perheen tilanteen niin vaatiessa esim. vanhemman jaksaminen, mielenterveysongelmatms. Lisäsin perheohjauksen prosessikuviioon (Kuva 4.), perheohjauksen mahdollisen alkamisen varhaiskasvatuspaikan saamisen jälkeen. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan rakennekuvioon (Kuva 3.) lisäsin, että perheohjauksesta ei tehdä kirjaamisia virallisiin tiedostoihin.

Arviointitilaisuudessa varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli todettiin käyttökelpoiseksi. Sen todettiin palvelevan perheitä, lapsia sekä varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Perheet saavat matalankynnyksen tukea arkisiin pulmiin. Yhteistyö varhaiskasvatuksen työntekijöiden, perheen ja perheohjaajan välillä on merkittävässä roolissa vanhemmuuden tukemisessa sekä lapsen turvallisessa ja hyvässä kasvussa. Varhaiskasvatuksen edustajien mukaan perheohjaajan yhtenä tärkeänä työnä pidettiin varhaiskasvatuksen työntekijöiden konsultointia ja neuvontaa arkisissa tilanteissa. Keskustelussa myös pidettiin tärkeänä, että perheohjaaja työskentelee koko varhaiskasvatuksen henkilökunnan eli päiväkodin henkilökunnan sekä perhepäivähoitajien tukena.

Varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamallin käyttöönotettavuudesta keskusteltiin. Raha on se asia, mikä ratkaisee käyttöönotettavuuden. Voidaanko toimintamalli ottaa heti käyttöön vai ehkä joskus myöhemmin. Porin varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli pystytään ottamaan käyttöön hankkeen avulla. Perheohjausta aloitetaan kokeilemaan hankerahoituksen avulla Porissa. Kehittämistyöni prosessin aikana oma toimenkuvani on muuttunut. Olen työskennellyt varhaiskasvatuksella yhdenvertaisuutta hankkeessa kesäkuusta 2020 lähtien. Perheohjauksen toimintamallia olen kokeillut syyskuusta 2020 alkaen pienimuotoisesti suljetussa perhekerhossa. Hankkeen avulla päästään kokeilemaan varhaiskasvatuksen perheohjausta Porin kaupungissa laajemmin. Käytäntö tulee näyttämään, mikä korostuu enemmän perheohjaajan työssä varhaiskasvatuksen arjessa perheiden, lasten vai työntekijöiden tukeminen.

6 POHDINTA

SOS-lapsikylän toteuttama lasten ja perheiden tueksi- hanke vuonna 2018 kolmen Keski- Suomessa sijaitsevan kunnan kanssa toi arvokasta tietoa vanhempien ensikon- taktien ottamisesta ammattilaiseen. Vanhemmat ottavat kontaktia useimmiten ammat- tilaiseen, jonka he tuntevat parhaiten tai aikaisemmin jostakin yhteydestä. Kaikilla vanhempia ja lapsia kohtaavilla ammattilaisilla tulee olla ammattilaisen näkemys ja valmius auttaa perhe tuen piiriin. Ammattilaisen aktiivinen rooli on tärkeää esimer- kiksi väsyneen vanhemman saattamisessa tuen piiriin. Vanhemmat kokivat, että

matalakynnys tuen piiriin muodostui, kun he saivat tietoa palveluista aktiivisesti ja perheiden kuormittavista tekijöistä oltiin selvillä. Vanhemmat eivät kokeneet saavansa apua pulmiinsa neuvolasta, eikä avun saaminen pitäisi edellyttää esimerkiksi perhe-
neuvolan palveluiden piiriin hakeutumista. Tämän takia tulisi pohtia, millä tavalla nykyistä paremmin kaikki vanhemmat ja perheet saisivat tukea pulmiinsa ja miten kasvatustietoa saataisiin jaettua vanhempien hyödynnettäväksi helpommin. Kehittämistyöni kyselytutkimuksessa tuli myös samansuuntaisia vastauksia kuin SOS- lapsikylän hankkeen kyselyssä. Kysely- ja haastattelututkimuksessani todettiin, että varhaiskasvatus on tärkeä väylä perheiden kohtaamisessa. Varhaiskasvatus on perheille usein ensimmäinen taho, jonka tukea tarvitseva vanhempi kohtaa. Kehittämistyöni arviointitilaisuudessa pohdimme myös sitä, että varhaiskasvatuksen perheohjaaja ja lastenneuvolan työntekijä voisivat tehdä yhteistyötä yhteisten asiakasperheiden vanhemmuuden tukemisen hyväksi. (Jokinen 2019.)

Kehittämistyöni tarkoituksena oli kehittää Porin kaupungin varhaiskasvatukseen perheohjauksen toimintamalli. Perheohjaus palvelisi varhaiskasvatuksen piirissä olevia perheitä. Työmuodon olisi tarkoitus tukea vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Tässä kehittämistyössä varhaiskasvatuksen perheohjaus näyttäytyy perhepalveluna eikä perhetyönä. Perhepalvelussa perheet itse hakeutuvat palveluihin tai varhaiskasvatuksen henkilökunnan vinkkaamana ja perheet määrittävät itse palvelun tarpeita ja käyttöönsä. Perhepalvelussa keskeistä on yhdessä toimimisen ajatukset, erilaiset vertaistuen muodot ja vanhempien omien voimavarojen tukeminen. Perhepalvelu edistää perheen hyvinvointia, mutta ei ole välttämätöntä hyvinvoinnille ja sen tarkoituksena on antaa perheelle jotakin lisää heidän arkeensa. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.)

Varhaiskasvatuksen yksi perustehtävistä on perheiden tukeminen. Vanhemman ja perheen hyvinvointi heijastuu myös lapsen hyvinvointiin. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on tukena varhaiskasvatuksen työntekijöiden perustyölle perheiden kanssa. Kasvatusyhteistyön tärkeitä elementtejä ovat luottamus, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Varhaiskasvatuksen henkilöstön pitää olla aloitteellisia ja aktiivisia yhteistyön aloittamisessa huoltajien kanssa. Kehittämistehtäväni kyselytutkimukseen vastanneet olivat sitä mieltä, että ennakoivaa perhetyötä varhaiskasvatuksen perheohjaus olisi parhaimmillaan lapsen tuen prosessit toteutuisivat paremmin, kun vanhempien avuksi olisi osoitettavissa muutakin apua kuin puhuminen. Työntekijät

kokivat, että varhaiskasvatuksen perheohjaus puolittaisi arjen kuormittavuuden ja riittämättömyyden tunne vähenisi, kun he saisivat omalle työlleen tukea perheohjaajalta.

Porissa aloitetaan kokeilemaan varhaiskasvatuksen perheohjausta hankkeen rahoittamana. Toimintamallin käyttöönotossa tulisi huomioida, että toimintamallin pohjatyölle annetaan aikaa. Hankkeessa pystyy hyvin kokeilemaan työmuotoa eri näkökulmista esim. perheiden, lasten ja työntekijöiden kannalta. Hankkeessa toimintamallia on aikaa kokeilla, kehittää ja suunnitella sellaiseksi, miten juuri Porissa halutaan vastata perheiden, lasten ja työntekijöiden tarpeisiin. Aluksi perheohjauksen toimintamallin markkinointi ja työnkuvan avaaminen perheille, varhaiskasvatuksen työntekijöille sekä muille yhteistyötahoille on erityisen tärkeää. Työnkuvan avaaminen ja markkinointi tuo perheohjaajan työlle tunnettavuutta ja tukea varhaiskasvatuksen työntekijöiden kautta.

Teoriaosuudessa käsiteltiin vanhemmuutta ja siinäkin useasti todettiin, että lapsen hyvinvointi lähtee vanhemman ja perheen hyvinvoinnista. Siksi perheiden ja vanhempien tukeminen on tärkeää mahdollisemman varhaisessa vaiheessa. Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee Suomeen kansallista lapsistrategiaa. Tarkoituksena on luoda lapsi- ja perhemyönteinen Suomen visio 2020 luvun loppuun mennessä. Lapsistrategiaan on tarkoitus kirjata lasten ja nuorten oikeuksien ja hyvinvoinnin toteutuminen. Lisäksi hyvinvoinnin ja oikeuksien edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet kirjataan strategiaan. Strategian tavoitteisiin valtion ohella mm. kuntayhtymät, kunnat, korkeakoulut, opetuksen järjestäjät, järjestöt, seurakunnat sekä elinkeinoelämä sitoutetaan strategiaan. Kehittämistyöhöni nojaten voin todeta, että varhaiskasvatus on perheiden lähellä ja varhaiskasvatuksessa työskennellään lapsen edun mukaisesti. Varhaiskasvatuksen perheohjaus on varhaiskasvatuksen sisällä tapahtuvaa palvelua ja mahdollistaa perheille ennaltaehkäisevän ja matalankynnyksen tuen saamisen oikeaan aikaan. Näen varhaiskasvatuksen perheohjauksen olevan lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemista parhaimmillaan. (sosiaali- ja terveysministeriö [www sivut.](#))

Kehittämistyössä kehitetty varhaiskasvatuksen perheohjauksen toimintamalli palvelee varhaiskasvatuksessa olevia asiakasperheitä sekä varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Porin kaupungin varhaiskasvatus saa kehittämistyön kautta uuden toimintamallin käyttöönsä. Kehittämistyön tuloksista hyötyy koko yhteiskunta, kun kehittämistyö

todettiin olevan käyttökelpoinen ja käyttöönotettava. Ennaltaehkäisevä perheohjaus säästää rahaa yhteiskunnalta pidemmällä aikavälillä, kun isommat pulmat saadaan ratkaistua jo varhaisessa vaiheessa.

LÄHTEET

Böök, M-L.& Mykkänen, J. 2017. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa Eerola-Pennanen, P., Koivula, M.& Siippainen A. (toim.): Valloittava varhaiskasvatus. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino, 59-69.

Harisalo, R. 2011. Luovuuden teknologia. Ideointimenetelmät organisaatioiden luovuuden vahvistajina. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 17.4.2020
https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100944/Harisalo_Luovuuden_teknologia.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hämeenkyrön www sivut 2020. Varhaiskasvatuksen perheohjaus. Viitattu 22.4.2020.
<https://www.hameenkyro.fi/palvelut/varhaiskasvatus/perheohjaus/>

Innokylän www sivut. Aivoriihi. Viitattu 17.4.2020
<https://innokyla.fi/fi/tyokalut/aivoriihi>

Joensuun kaupungin www sivut 2020. Kasvun ja vanhemmuuden tuki. Viitattu 22.4.2020. <https://www.joensuu.fi/kasvun-ja-vanhemmuuden-tuki>

Jokinen, L. 2019. Vanhemmuuden varhainen tukeminen ja ohjautuminen tuen piiriin, asiakasymmärrys kolmesta kunnasta keskisuomessa. viitattu 20.5.2020
https://www.sos-lapsikyyla.fi/fileadmin/user_upload/tiedostot/kuvat/pdf-tiedostot/Vanhemmuuden_varhainen_tukeminen_ja_ohjautuminen_tuen_piiriin_Liisa_Jokinen.pdf

Joutsenniemi, K.& Mustonen, V. 2013. Ruuhkataidot. Iloa vanhemmuuteen. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Junttila.H. 2004, 12. Teoksessa Keskinen — Virjonen, H. (toim.): Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Helsinki: Tammi.

Järvinen, R, Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M.& Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Kekkonen, M. 2004. Stakes raportteja 281. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa. Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Helsinki: Stakes.

Kivijärvi, S., Rönkä, A.& Hyväluoma, J. 2009. Vanhemmuus arjessa: neuvottelua, hässäköitä ja hassuttelua. Teoksessa Rönkö, A., Malinen, K. & Lämsä, T (toim.). Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 47-68.

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.). Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 73-104.

Lempäälän kaupungin www sivut. Kasvun tuki varhaiskasvatuksessa viitattu 22.4.2020

<https://www.lempaala.fi/kasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/viestinta-kotien-kanssa/>

Loimaan kaupungin www sivut 2020. Perheohjaus. Viitattu 22.4.2020

<https://www.loimaa.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/perheohjaus/>

Lyyra, V. & Salmela, A-R. 2004. Kasvuturve-projekti. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.): Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 18-58.

Mannerheimin lastensuojeluliiton www sivut. Vanhemmuus ja kasvatus 2019. Viitattu 12.3.2020

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/>

Nivala E. & Ryynänen S. 2019. Sosiaalipedagogiikka kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät. Uudelta osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro.

Opetushallituksen www sivut 2020. Varhaiskasvatuksen perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 10.3.2020

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Ovaska, M. 2004. Päiväkotihenkilökunnan näkemyksiä perhetyöstä ja Kasvuturveprojektista. Teoksessa Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.): Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoidossa. Helsinki: Tammi, 59-72.

Pihlajasaari K. Varhaiskasvatuksen perheohjaus 11.4.2020 klo 11.41. Vastaanottaja: Krista Jaakonsaari. Lähetetty 25.5.2020 klo 16:20. Viitattu 30.5.2020.

Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WsoyPro Oy

Sihvonen, E. 2020. From family policy to parenting support: parenting-related anxiety in Finnish family support projects. Pro gradu tutkielma. Helsingin yliopisto. Sosiologian laitos. Viitattu 20.5.2020

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/311925/FROMFAMI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sosiaali- ja terveysministeriö www sivut 2020. Lapsistrategia. Viitattu 21.9.2020.

<https://stm.fi/lapsistrategia>

Suomen palveluohjausyhdistys SPO ry www sivut 2020. Mitä palveluohjaus on? Viitattu 11.9.2020. <https://www.palveluohjaus.fi/mita-palveluohjaus-on/>

Talentia lehti 21.8.2017. Varhaiskasvatuksen perheohjauksessa saa tukea vanhemmuudelle. Viitattu 22.4.2020

<https://www.talentia-lehti.fi/varhaiskasvatuksen-perheohjauksessa-saa-tukea-vanhemmuudelle/>

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 16.4.2020.

https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Uusimäki, M. 2005. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Reijonen, M. (toim.) Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Jyväskylä: PS-kustannus, 17-42.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki:

Finn Lectura. viitattu 21.4.2020

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Teemoittelu. Viitattu 1.6.2020

https://www.fsd.tuni.fi/metelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Ylitalo, P. 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Suomen kuntaliitto. Viitattu 17.3.2020.

https://vslk.fi/uploads/files/519352_Roolikartta_verkkojulkaisu.pdf

VARHAISKASVATUKSEN PERHEOHJAUKSEN TOIMINTAMALLIN KEHITTÄMINEN

1. KOULUTUS JA AMMATTINIMIKE?

2. TYÖKOKEMUS VUOSINA VARHAISKASVATUKSESSA?

3. MINKÄLAISIIN ASIOIHIN VARHAISKASVATUKSEN PERHEIDEN VANHEMMAT KAIPAAVAT TUKEA/OHJAUSTA NYKYPÄIVÄNÄ?

4. MITEN PERHEOHJAUS TULISI MIELESTÄSI JÄRJESTÄÄ, MITÄ PERHEOHJAUKSEN TULISI OLLA JA MITEN SITÄ PITÄISI

5. MITÄ HYÖTYÄ PERHEOHJAUKSELLA OLISI?
 - Siitä ei olisi mitään hyötyä

 - Jos katsot siitä olevan hyötyä,
mitä hyötyä siitä olisi ryhmän **henkilökunnalle**?

 - Mitä hyötyä siitä olisi **asiakasperheille**?

6. JOS SAATEKIRJEESSÄ KUVATTUA PERHEOHJAUSTA OLISI PÄIVÄKODISSASI, MITEN ARVIOIT SEN TUKEVAN TYÖTÄSI?

KIITOS VASTAUKSESTASI!

Saatekirje kyselyyn

Hei!

Opiskelemme Satakunnan ammattikorkeakoulussa sosiaalialan ylempää Sosionomi AMK tutkintoa ja teemme opinnäytetyötämme hankkeen muodossa Porin varhaiskasvatukselle.

Olemme kehittämässä Porin varhaiskasvatukseen perheohjauksen työmallia. Perheohjaus palvelisi varhaiskasvatuksen piirissä olevia perheitä. Työmuodon olisi tarkoitus tukea vanhemmuutta matalankynnyksen periaatteella. Kaikilla lapsiperheillä on elämänvaiheita, jolloin herää monenlaisia kysymyksiä. Voi jopa tuntua, että omat voimavarat eivät riitä arjen pyörytykseen. Perheohjaajan työ on keskustelua ja ohjaamista vanhemmuuteen ja arjen sujumiseen liittyvissä asioissa. Perheohjauksella tuetaan perheen toimintakyvyn vahvistumista ja perheen vuorovaikutustaitoja. Perheohjauksen tavoitteena on perheen elämönhallinnan ja omien voimavarojen tukeminen ja arjessa selviytymisen vahvistaminen. Perheohjaajan työ tapahtuisi pääsääntöisesti päiväkodilla, jossa perheen lapset ovat hoidossa. Työ on luottamuksellista varhaiskasvatuksen palvelua kaikille sitä tarvitseville varhaiskasvatuksen asiakasperheille.

Jotta saisin mahdollisemman kattavan ja monipuolisen kuvan työntekijöiden näkemyksistä ja toiveista, olisi ensiarvoisen tärkeää, että vastaisit kyselyyn. Tiedot käsitellään nimettömänä ja luottamuksellisesti, eikä yksittäistä vastaajaa voi lopputuloksista tunnistaa.

Opinnäytetyön on tarkoitus olla valmis alkuvuodesta 2021, jolloin raportti on myös sinun luettavissasi. Mikäli haluat lisätietoja tutkimuksesta vastaan sähköpostitse tai puhelimitse.

Kiitos vastauksestasi ja aurinkoista kevättä!

Krista Jaakonsaari

0503086889

krista.jaakonsaari@student.samk.fi

